

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

**Միջունակ
Մասնավոր
Հատված
Հայաստանում
(CAPS) Ծրագիր**

| Իրականացված
NATHAN ASSOCIATES INC.-ի կողմից |

Հաջողության 5 տարիներ

Մեկի երազանքը կմնա լոկ երազանք,
բոլորինս՝ կդառնա իրականություն։
Զոն Լենոն

USAID | CAPS

FROM THE AMERICAN PEOPLE | COMPETITIVE ARMENIAN PRIVATE SECTOR

CAPS ծրագիրն աշխատել է Հայաստանի տնտեսության չորս կարևորագույն և զարգացող ճյուղերի՝ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, գրոսաշջության, դեղագործությամ և ձարսարական ծառայությունների ոլորտների հետ։ Ծրագիրն աջակցել է միջազգային շոկայում մրցունակ ապրանքների և ծառայությունների, և դրանք տրամադրող կյայուն ընկերությունների ստեղծման գործընթացին։ CAPS-ը տեխնիկական աջակցություն է տրամադրել ընկերություններին տարեք ծևաչափերով։ Խորհրդատվություն, գործարար միությունների ունակությունների զարգացում, քաղաքականության ոլորտում ուսումնասիրությունների հրականացում և շահերի պաշտպանություն, համրային լուսաբանում, աշխատուժի ուսուցում և մասնավոր ու պետական հասուական հասուածների համատեղ ուժերով նախաձեռնությունների մշակում։

Ծրագիրը կիրառել է մրցունակության զարգացման կյաստերային մոտեցում, որը միակն էր Հայաստանում մասնավոր հատվածի զարգացմանն ուղղված նախաձեռնությունների շաբթում։ Կյաստերը բաղկացած է տվյալ ոլորտի կարևոր մասնակիցներից, մասնավոր մասնակիցներից, աշխատուժից, կառավարություն, մասնագիտական ասցինացիաների, ինչպես նաև ակադեմիական, հետազոտական և ուսումնական հաստատություններ։ CAPS-ը իրանել է համագործակցությունը նշանակած գործընկերների միջև, ինչից շահել են ա' առանձին ծերնարկությունները և, ընդհանուր առմանք, Հայաստանի տնտեսությունը։

CAPS ծրագիրը մասնավորապես իրականացրել է.

Կյաստերի մրցունակության զարգացում՝

աջակցելով ոլորտային կյաստերներին իրենց ազգմակարասկան նպատակների սահմանման և իրականացման գործընթացում։ Կյաստերի հիմնա վրա իրականացվող գործողություններին ուղղված են դրանում ընդունակ գորկված ընկերությունների մրցունակության ընդհանուր կարիքների բավարարմանը՝ բարեկավելով այդ ընկերությունների սեփական ապրանքները շոկայում ներկայացնելու և կառավարության որոշումների վրա ազդեցություն ունենալու ունակությունը և, միևնույն ժամանակ, ամուր իմբը տրամադրելով նրանց իրենց նպատակների մշակման և իրականացման համար։ CAPS ծրագիրն առաջարկել է կոնկրետ տվյալ ոլորտին համապատասխան փորձառությունը՝ ուղարկելով կառավարությունը և բարձրացնելով սեփական ապրանքների որակը։ Ծրագրի կողմից նշակել և տրամադրել են միջազգային չափանիշներին համապատասխան խորհրդատվական նյութեր։ Բացի այդ, ծրագիրն աշխատել է նաև տեղական գործարար ծառայությունների մատուցողների շրջանում կյաստերի և ընկերությունների մակարդակով ուսուցման և խորհրդառության ծառայությունների տրամադրման ունակությունների զարգացման ուղղության՝ դրանով իսկ ապահովելով այդ աշխատանքների շարունակականությունը։

Գործարար ունակությունների ամրապնդում՝

աջակցելով ընկերություններին իրենց բիզնեսի կառավարման և զարգացման գործընթացում։ Ծրագրը սերտորեն համագործակցել է Հայաստանում գործարար ծառայությունների մատուցողներուն ուղղված ընկերությունների կազմունքում կարգադրությունի լուրջնօքի իրականացման ունակությունների մեջ։ Օգնելով վերջիններիս մեծացնել իրենց արտադրողականությունը, բարեկավել մարկետինգի աշխատանքները, որդեգործել արդյունավետ կառավարման պրակտիկա, բարեկավել կարդերի կառավարումը և բարձրացնել սեփական ապրանքների որակը։ Ծրագրի կողմից նշակել և տրամադրել է ֆինանսական աջակցություն տեղական ընկերությունների օգնությամբ մրցունակության մակարդակի հետազոտությունների անցկացման համար և աջակցել է մասնավոր պետական հատվածների միջև երկխոսության կայացմանը։ Այս նաև աջակցել են որ վճարովի ծառայությունների մշակման գործընթացին, նպաստել է հանրային հարաբերությունների, ունակությունների ընդլայնմանը և առաջարկել է հետազոտական աշխատանքների, նաև կառավարական դրամաշնորհներ՝ համագործական սկզբունքով։

Հանրային քաղաքականության և շահերի պաշտպանության ունակությունների զարգացում՝

գործարար միջուրունների, հետազոտական կենտրոնների կայուն և շարունակական զարգացման և ոլորտի համար բարենպաստ օրենքների և կանոնակարգերի լորրինօքի իրականացման ունակությունների միջոցով։ CAPS-ը տրամադրել է ֆինանսական աջակցություն տեղական ընկերությունների օգնությամբ մրցունակության մակարդակի հետազոտությունների անցկացման համար և աջակցել է մասնավոր պետական հատվածների միջև երկխոսության կայացմանը։ Այս նաև աջակցել են որ վճարովի ծառայությունների մշակման գործընթացին, նպաստել է հանրային հարաբերությունների, ունակությունների ընդլայնմանը և առաջարկել է հետազոտական աշխատանքների, նաև կառավարական դրամաշնորհներ՝ համագործական սկզբունքով։

Աշխատուժի ընդլայնում և մնականացում՝

աշխատուժի հմտությունների բարեկավման միջոցով, միևնույն ժամանակ ստեղծելով աշխատանք փնտրողների ցանցեր՝ համապատասխան որակավորումներ ունեցող աշխատուժի և գործառուների կարիքների համարունան նպատակով։ Բացի այդ, CAPS ծրագիրը համաֆինանսավորել է ուսուցման փորձնական ծրագրեր, աջակցել է նոր ուսումնական պլանների մշակմանը և ներդրմանը, տրամադրել է խորհրդատվություն և իրականացրել ուսուցում՝ աշխատանք փնտրողների ցանցի կառավարիչների ունակությունների գարզացման նպատակով։ Ծրագրը իրականացրել է ուսուցում գործարար միությունների և հետազոտական կենտրոնների կառավարիչների համար։

Նախակների համատեղում մրցունակության քարելավճան իամար ...

USAID/CAPS

FROM THE AMERICAN PEOPLE

COMPETITIVE ARMENIAN PRIVATE SECTOR

Տիգրան Սարգսյան

ՀՀ վարչապետ

Բարձր եմ գնահատում ԱՄՆ ՄԶԳ կողմից իրականացված «Մրցունակ ճառավայր հատված Հայաստանում» (CAPS) ծրագրի արդյունավետությունը:

Անցած հինգ տարիների ընթացքում CAPS-ն իրականացրել է բազմաթիվ հաջողված ձեռնարկներ, որոնք համարունչ լինելով Հայաստանի Հանրապետության կառավարության առաջնայնություններին, լուրջ ներդրում են ունեցել մեր երկրի տնտեսության զարգացման ու առաջընթացի գործում:

Հարկ է նշել, որ ծրագրի կիրառման հիմքում դրված կլաստերային մոտեցումը նպաստել է ծրագրի տեսադաշտում հայտնված ոլորտների՝ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, գրուսաշրջության, դեղագործության ու ճարտարագիտական ծառայությունների ասպարեզներում նշանակալի գորգացմանը:

Կցանկանայի առանձնացնել CAPS-ի շարունակական օժանդակությունն արդեն ավանդական դարձած Digi-Tech ֆորումների կարևորությունն, ինչպես նաև այն կարևոր ներդրումը, որով ծրագիրը նպաստեց 2009թ. Սան Շոգենում անցկացված բարձր տեխնոլոգիաների Armtech համաժողովի հաջողությանը:

Վերահաստատելով իմ գնահատականը ծրագրի վերաբերյալ, հուսով եմ, որ իրականացված արդյունավետ միջոցառումները կշարունակեն լուրջ արդյունքներ տալ, իսկ CAPS-ի թիմն իր կարողությունները կշարունակի ներդրմել ի սպաս մեր պետության հետագա առաջններացին:

Ձեմս Վալլար

Նաթան Ասողիեյս Ինք.

Միջազգային տնտեսական
գարգացման գծով փոխնախագահ

Մեզ համար մեծ պատիվ է լսել «Մրցունակ մասնավոր հատված Հայաստանում» (CAPS) ծրագրի վերաբերյալ ասվող գովեստի խոսքերը: Ծրագրի հաջողության համար մենք շնորհական ենք շատ մարդկանց: CAPS ծրագիրը մշակվել է Նաթան Ասողիեյս ինկ.-ի և Զ.Ի. Օստինի Ասողիեյս-ի կողմից 2004թ.-ին՝ իրականացված գնահատման վրա, որում շեշտադրվում էր, որ Հայաստանի ապազան մրցունակության գրավականն են ոլորտի առաջնորդումը, մասնավոր-պետական հատվածների արդյունավետ երկխոսությունը, շուկայի մասին տեղեկատվության ավելի մեծ հասանելիությունը, մրցունակ դիրքավորումը և տեխնոլոգիաները, ինչպես նաև ոլորտի անդամների համագործակցելու և արդյունավետ ռազմավարություններ մշակելու ունակությունը: Այսինքն թիմային աշխատանքը:

Ծրագրի կողմից կիրաված «կլաստերային» մոտեցումը թիմային գործունեության մոդել է: Ավելի ամուր, մկուն և մրցունակ ոլորտ ունենալու համար անհրաժեշտ է համագործակցությունը մեծ թվով պետական այլերի և փորձագետների միջև: Այս գործընթացին մասնա-

ցում էին նաև մասնավոր ծեռնարկությունները, սպառողմերը, աշխատուժը, կառավարությունը և գործարար միությունները, ինչպես նաև ակադեմիական, հետազոտական և ուսումնական հաստատությունները: Ընտրված դորությունը արդյունքները տպավորիչ են:

CAPS-ի աջակցությամբ ծնոր բերված չափելով տնտեսական արդյունքներից մի քանի ծրագրերի արդյունք են, որոնք նպաստելու են մինչ 2015թ.-ը Հայաստանի տնտեսական գործությունների մոտ 30 միլիոն ԱՄՆ դրամի չափով աճին: Այսինքն՝ ապահովվում է առնընդագն 60% շահույթ ԱՄՆ ՄԶԳ ներդրումներից:

Անփոփելով՝ նշեն, որ CAPS-ի հաջողությունը պայմանավորված է հայ ժողովոյի աշխատանքում և ստեղծագործ նորություններում դրագիր իրականացնող ու կառավարող հաշվալի թիմի աջակցությամբ, ծրագրի տնօրին Արտակ Ղազարյանի արդյունավետ դեկավարնամբ, ինչպես նաև պետական պաշտոնյաների լիարժեք աջակցությամբ և քաջակերմամբ: Այսինքն՝ բազմական արդյունավետ համագործակցությամբ:

Դաջողությունների իրական փորձաշրջանը ապագան է: Այդ իսկ պատճառով, իր գործությունների, ընկերությունների թվի աճ՝ պայմանավորված ռազմավարական պլանավորմանը, գործարար կազմերի հաստատմամբ, ուսուցմամբ և գործարար կառավարմամբ

- Լայնաշերտ համացանցի բաժանորդների թվի արագընթաց աճ և կապի վարձավճարի ճավագեցումը հնարեննետ ծառայությունների գնագուայնան մենաշնորհի վերացմանն ուղղված կանոնակարգիչ գործողության արդյունքում
- Խտախից ժամանող գրուաշջիկների թվի աճ՝ նպատակային մարկետինգի իրականացման արդյունքում
- SS ծրագրային ապահովման և ծառայությունների, ընկերությունների թվի աճ՝ պայմանավորված ռազմավարական պլանավորմանը, գործարար կազմերի հաստատմամբ, ուսուցմամբ և գործարար կառավարմամբ
- Տեղական դեղագործական ընկերությունների տեղական շուկայում վճարությի և արտահանման ծավալների աճ՝ Պատշաճ արտադրական գործունեության ստանդարտների ընդունան ուղղված քայլերի արդյունքում և այլն:

Նշված ծեռքբերումները՝ CAPS-ի կողմից իրականացված ընդամենը մի քանի ծրագրերի արդյունք են, որոնք նպաստելու են մինչ 2015թ.-ը Հայաստանի տնտեսական գործությունների մոտ 30 միլիոն ԱՄՆ դրամի չափով աճին: Այսինքն՝ ապահովվում է առնընդագն 60% շահույթ ԱՄՆ ՄԶԳ ներդրումներից: Անփոփելով՝ նշեն, որ CAPS-ի հաջողությունը պայմանավորված է հայ ժողովոյի աշխատանքում և ստեղծագործ նորություններում դրագիր իրականացնող ու կառավարող հաշվալի թիմի աջակցությամբ, ծրագրի տնօրին Արտակ Ղազարյանի արդյունավետ դեկավարնամբ, ինչպես նաև պետական պաշտոնյաների լիարժեք աջակցությամբ և քաջակերմամբ: Այսինքն՝ բազմական արդյունավետ համագործակցությամբ:

Դաջողությունների իրական փորձաշրջանը ապագան է: Այդ իսկ պատճառով, իր գործությունների, ընկերությունների թվի աճ՝ պայմանավորված ռազմավարական պլանավորմանը, գործարար կազմերի հաստատմամբ, ուսուցմամբ և գործարար կառավարմամբ

Դաջողությունների իրական փորձաշրջանը ապագան է: Այդ իսկ պատճառով, իր գործությունների տեղական շուկայում վճարությի և արտահանման ծավալների աճ՝ Պատշաճ արտադրական գործունեության ստանդարտների ընդունան ուղղված քայլերի արդյունքում և այլն:

Pegor Papazian

ԲԵԼՈՐ ՓԱԽԱՋՅԱՆ

ՀՀ Ազգային մրցունակության հիմնադրամի գործադիր տնօրեն

CAPS-ն, իր գործունեությամբ՝ կենտրոնանալով տեղեկատվական տեխնոլոգիաների և գրոսաշրջության, հետազայում նաև ենդագործության ոլորտների վրա, իրականացրել է բարեփոխումներ, որոնք հիմնված են միջազգային փորձի ներգրավման վրա:

Զբոսաշրջության ոլորտում մենք պարբերաբար համագործակցել ենք CAPS-ի հետ, որի արդյունքում առանազորում ենք մի շարք հաջողություններ: 2010 թվականի մայիսի 13-ին տեղի ունեցավ Հայաստանի գրոսաշրջության մրցունակության չորրորդ համաժողովը, որը հնարավորություն տվեց մասնավոր և պետական հատվածների ներկայացուցիչներին հանդիպելու և քննարկելու գրոսաշրջության զարգացման հեռանկար-

ները, ոլորտում վերջին 5 տարիների տեղաշարժերն ու ապագայի ծրագրերի նախանշումները, գրոսաշրջության ոլորտում հարուստ ավանդույթներ ունեցող երկրների լավագույն փորձի ներգրավման հնարավորությունները: CAPS-ի հետ համատեղ կազմակերպվել են օտարերկյա լրագրողների և տուրոպերատորների բազմաթիվ ճանաչողական այցեր դեպի Հայաստան: Այցերի հիմնական նպատակն էր ներկայացնել հայկական մշակույթը, ավանդույթները, պատմական հարժությունն ու գրոսաշրջային նոր ձևավորված արդյունքները, որոնց մասին լրագրողները կլուսաբանեն իրենց երկրների ավելի քան 100 լրատվամիջոցներում: Իսկ օտարերկյա տուրօպերատորների համար այդ այցերը

առիթ էին հանդիպելու ոլորտի հայատանյան ներկայացուցիչներին՝ քննարկելու համագործակցության եզրեր, ինչն էլ, իր հերթին, կնասատի Հայաստան այցելող գրոսաշրջիկների թվի աճին:

Պետք է փաստել, որ CAPS-ի և Մրցունակության հիմնադրամի համագործակցությունը՝ ռազմավարական և կազմակերպչական ծրագրերի մշակման առումով, տպավորիչ է և հեռանկարային: Հայաստանի մասնավոր հատվածի մրցունակության բարձրացումը մեր հաջող համագործակցության հիմնական նպատակն է: CAPS-ի և Մրցունակության հիմնադրամի համատեղ իրականցրած ծրագրերն այդ հաջողության ապացույցն են:

Ներսես Երիցյան

ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարար

2007-2010

USAID/CAPS ծրագիրը մի բացառիկ հնարավորություն էր, որը օժանդակել է ավելի շատ պետական-մասնավոր հատված համագործակցությունը: Ծրագիրը նաև բացահիկ էր այն իմաստով, որ ավելի շատ ուղղված էր դեպի մասնավոր հատվածի զարգացմանը և Յայաստանի մրցունակության բարձրացմանը: Նպատակադրված էր, որ ընտրված ոլորտները պետք է ապահովեն Յայաստանի տնտեսության դիվերսիֆիկացումը և նպաստեն միջազգային մասշտարկ մրցունակ ընկերությունների ստեղծմանը:

Սա հաջողված ծրագիր էր, որի արձանագրված հաջողությունները չափելի են, կոնկրետ կարելի է գետնի վրա ցույց տալ ու նատնանշել, թե իրականացված ծրագրերն ինչպիսի արդյունք են ունեցել: Ուզում են առանձնացրել օժանդակության ծրագրեր՝ ուղղված սկսնակ ընկերություններին, որոնք նոր բարի են հաղորդում տնտեսության դիվերսիֆիկացմանը, քանի որ մեր ճյուղային կառուցվածքը բավականին

սահմանափակումներ ունի: Մեր տեղեկությամբ, նոր ստեղծվող ընկերությունները տարեկան 300-600% աճ են ապրում, և, եթե կարողանանք 100-ավելի ընկերություններ ստեղծել, դա կնպաստի տնտեսության բնականոն դիվերսիֆիկացմանը: Ուստի, պետք է նոր բնույթի բիզնեսներ ծևավորելու հնարավորություն ընձեռել՝ հիմնվելով այն ունակությունների, գիտելիքների վրա, որոնք այսօր Յայաստանուն ունենք, և հենց դրան է նպատականուղղված է եղել CAPS-ի քաղաքականությունը:

CAPS-ը նաև մեծ աջակցություն է ցուցաբերել երկիրն աշխարհին ներկայացնելու, և մեր բիզնեսը միջազգային շուկաներուն առաջ մղեցու առումնվ: Մասնավորապես, օժանդակել է տարբեր կառույցների, որոնք գրադարձ են արտահանման խթանմամբ, ներդրումների ներգրավմամբ, և նաև ճանաչողական բազմաթիվ այցեր ու ֆորումներ է ֆինանսավորել ոլորտների մասնավոր հատվածի համար: Նաև ուզում են հիշատակել բաղաքականության բնագավա-

ռում աջակցությունը: Այդ առումով բազմաբնույթ է եղել CAPS-ի ներգրավվածությունը՝ սկսած օրենքների նախագծերի մշակմամբ փորձագիտական և տեխնիկական աջակցությունից, մինչև մեր ռազմավարությունների մշակման օժանդակությունը: Մասնավորապես, և՛ զբոսաշրջության ռազմավարության, և՛ Ձերմուկի զարգացման ռազմավարության, և՛ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացման ռազմավարության հարցերուն CAPS-ը անգամաստելի դերակատարություն է ունեցել, և դրանք՝ CAPS-ի շնորհիվ, ոչ միայն կառավարության ծրագրերն են դարձել, այլև դարձել են ամբողջ այդ հատվածի սեփականությունը: CAPS-ի հաջողություններով է պայմանավորված նաև, որ կառավարությունը նորից պայմանագրային կամ հայեցակարգային պայմանավորվածության եկավ ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության հետ շարունակելու այդ ծրագիրը՝ այդ ֆորմատով:

Արտակ Ղազարյան

«Մրցունակ մասնավոր հատված Հայաստանում» ծրագրի տնօրեն

5 თარჩ շარიტანას კა «მეგოლონას მას-
ნავით ჩასტატული ბრა-
ქტერი», ამნენა ბრაქტერი ტერად ს
აქტორას ასამართა ტერად ჩესტავლ-
ები აქ ნამართა ცნობი, ირნერ ტერად
ხენ ბრაქტერი არის: სტენ საქსენერი
ადაკველ ზაქარიაშვილი ნორ-ნორ ფაქტი
კასტრონი ს მეგოლონას ტერად ჩას-
ტარი ბრაქტერი გრავია გრავია ერ-
ცნობი ცნობი ნორ აქ ადაკველ ტერად
ადაკველ ზაქარიაშვილი ნორ-ნორ ფაქტი
კასტრონი ს მეგოლონას ტერად ჩას-
ტარი ბრაქტერი გრავია გრავია ერ-

սադիոյով, հրապարակվել են ծրագրի պարբերական լրատուներում։ Այժմ մեր գործընկերներին և այս ոլորտներով հետաքրքրված մասնագետներին ենք ներկայացնում CAPS-ի վերջին լրատուն՝ յուրաքանչյուր ոլորտից ընտրված առանձին հաջող պատմությունների ծևով։ Բնականարար, այս քան բազմազան ոլորտներով գրադարակած ծրագիրը չի կարող միահազար ցուցադրել բոլոր աշխատանքները և, անշուշտ, բազմաթիվ հետաքրքիր նախաձեռնություններ ներկայացված չեն, որոնք արդեն գնահատվել են շահառու ընկերությունների կողմից, դարձել են մեր գործընկերների սեփականությունը և ընդգրկվել են պետական հյայեցակարգերում և ռազմավարություններում և ավանդույթ են դար-

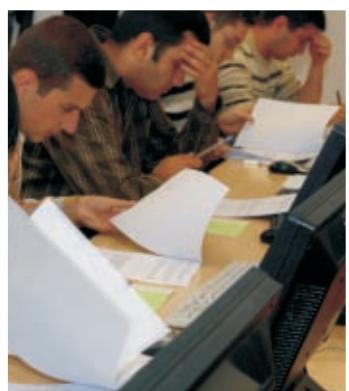
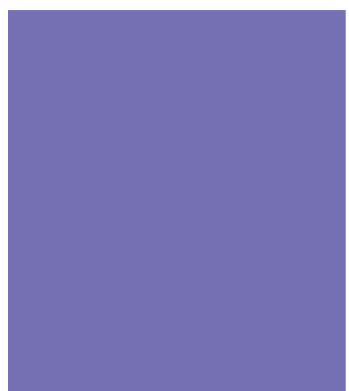
ԱՄ ՄԶԳ առաքելության տնօրեն դոկտոր Զարհմիներ Շիման /կենտրոնում/ CAPS-ի աշխատակազմի հետ

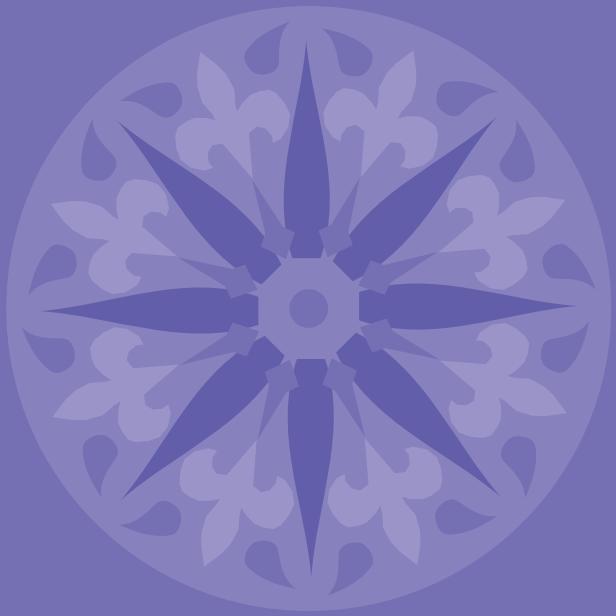
ծել մասնավոր հատվածի ասոցիացիաների ու առանձին ընկերությունների համար: Ի վերջո, կարևոր այդ գործերի արդյունքներն են և այն ժառանգությունը, որ իրենից հետո այս ոլորտներին բողնում է CAPS-ը: Կարելի է առանձին-առանձին խոսել մեծ ու փոքր նյութական արդյունքների, չափելի ժառանգության մասին, բայց ինձ համար ամենակարևորը և արժեքավորը գաղափարախոսական ժառանգությունն է: Համոզված եմ, որ CAPS-ը ձևավորել է նոր նոտածելակերպ, ներնուժել է միջազգային փորձված և հաջողված աշխատառ, բիզնեսի պատշաճ կառավարման հնտություններ: Մեր կողմից աջակցություն ստացած ընկերությունները դրակապես նոր նակարդակի են հասել և, ամենակարևո-

րը, հասել են այն բանին, որ գիտակցում են ներքին շուկայում արդար մրցակցության, արտաքին աշխարհում կայուն մրցունակության կարևորությունը երկու կարևոր հիմնաքար՝ առողջ բիզնես միջավայրի հաստատման համար:

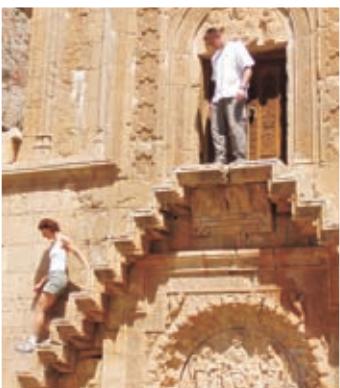
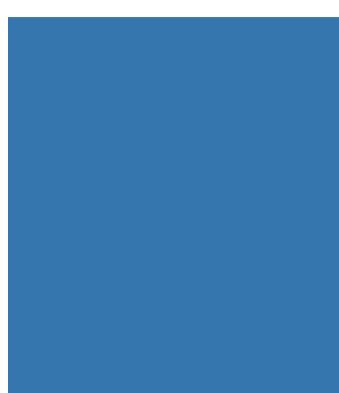
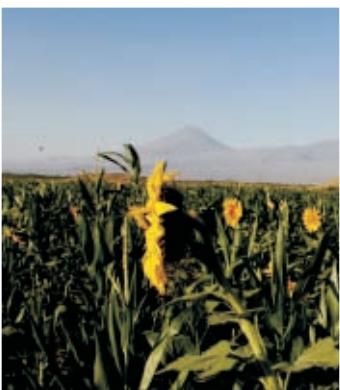
Եվ, իհարկե, որքան շատ է արված աշխատանքը, նոյնքան շատ էլ դեռ անելիքներ կան: Թերևս, առաջիկայում ակնկալվում են շատ ավելի մեծ գործեր, քանի որ հիմա արդեն այս ոլորտներն անհամենատելի են 5 տարի առաջ եղածի հետ, ուստի և առավել մեծ խնդիրներ ունեն լուծելու՝ իրենց նոր մակարդակին ու նոր, ավելի մեծ հավակնություններին համահունք:

Անկասկած այդ ավանդույթները՝ պաշտոնական և ոչ պաշտոնական հանդի-

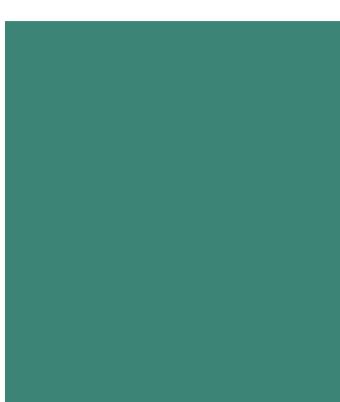

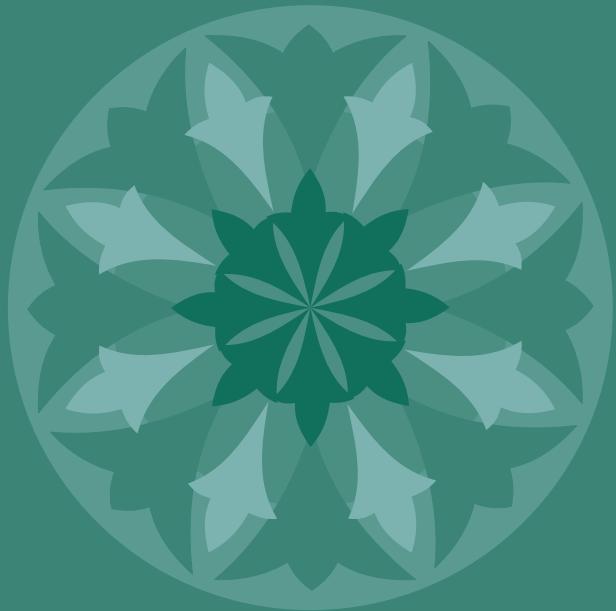
Հայաստանում SS ոլորտը երկրի տնտեսական
աճի դինամիկ խթանն է, այն արագորեն
զարգանում է որպես առաջատար ոլորտ,
որտեղ ներդրումներ են կատարվում
միջազգային խոշոր ընկերությունների և
բազմաթիվ փոքր ձեռնարկությունների կողմից:
CAPS ծրագիրն աջակցել է այս զարգացմանը՝
կլաստերային միջավայրի ամրապնդման
միջոցով, որի շրջանակներում, համատեղ
ջանքերով, կարելի է իրականացնել
ռազմավարական և մարտավարական
պլանավորում:

Յայաստանի գբոսաշրջության ոլորտը
հանդիսանում է ծառայություններ առաջարկող
բիզնես ընկերությունների ցանց, որի նպատակն է
պահանջարկ ձևավորել երկրի գբոսաշրջային
ապրանքների նկատմամբ և բարելավել
դրանց որակն ու սպասարկումը: CAPS ծրագիրը
նպաստել է ոլորտի զարգացմանը և շուկայում
ունեցած դրա մասնաբաժնի ավելացմանը՝
կլաստերային մոտեցման միջոցով, որի
շրջանակներում իրականացվում է նպատակային
մարկետինգ, և իհմնական ուշադրությունը
կենտրոնացվում է շուկայում Յայաստանը՝
բազմաթիվ մրցակիցների շրջանում,
դիրքավորելու վրա: Ծրագրի շրջանակներում
տրամադրվել է աջակցություն ընկերություններին,
իրականացվել են կանոնակարգիչ դաշտում
բարեփոխումների նախաձեռնություններ,
ինչպես նաև գործարար միությունների
ունակությունների զարգացման
և աշխատուժի ուսուցման աշխատանքներ:

**Դեղագործության ոլորտը, հաշվի առնելով դրա
զարգացման պոտենցիալը՝ կողմնորոշումը դեպի
արտահանումը և նշանակալի գիտելիքների վրա
հիմնված գործունեությունը, միտված է զարգացման
և' արտահանման, և' ներկրվող ապրանքների
փոխարինման առումով:**

Այն ընտրվել է որպես երրորդ կլաստեր CAPS ծրագրի
կողմից 2007թ.-ի նոյեմբերին, ինչը մասամբ
պայմանավորված էր կլաստերի զարգացման
գործընթացի նկատմամբ դեղագործության
ոլորտի դեկավարների պատրաստականությամբ
և շահագրգուվածությամբ: Ռազմավարական
հիմնական նպատակներն էին որակի միջազգային
չափանիշների որդեգրումը, արտադրության
ընդլայնումը նոր աշխարհագրական նիշային
շուկաներ թափանցելու միջոցով, ապրանքների
տեսականու բարելավումը, ինչպես նաև
պետության և ոլորտի միջև սերտ
գործակցության ապահովումը:

Ստեփան Մնացականյան ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության նախագահ

Երկրորդ աշխարհամարտից հետո, դեռ անցած դարի կեսից, առաջնորդվելով առանց պատրաստմանից և տարբեր հասարակությունների միջև համահարթեցված կոմունիկացիոն ուժակություններով՝ աշխարհ կառուցելու նպատակներով, հիմնեց Միավորված ազգերի կազմակերպությունը (ՄԱԿ), որի առաջին խնդիրներից մեկը դարձավ ողջ աշխարհում միասնական մեթոդաբանությամբ, սահմանումներով և դասակարգումներով միասնական վիճակագրական ու վարչական հաշվառման համակարգերի ձևավորումը:

20-րդ դարի վերջին տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացումը և դրանց զանգվածային կիրառումը ետպես արագացեցին մարդկանց պատկերացումների գործացումը, վերացած տեղեկատվական հոսքերի շարժի համար բոլոր սահմանները, և տեղեկատվական հասարակության ձևավորման գործնարկը քանդակացրեց վերագրային՝ համամարտվային հարթություն։ Միևնույն մեթոդական հեմբով ձևակդրված, համամարկային բնույթ ստացած տեղեկատվական տեխնոլոգիական միջոցները հետարկող դարձեցին բոլոր մարդկանց կոմունիկացիոն ուժակությունների համահարթեցման գործընթացի վրա ողջ մարդկության կողմից ծախսվող ժամանակի խտացումը։

Արդի ՏՏ առավելություններն արդեն գաղտնիք չեն, և դրանք ունեն լայն կիրառություն մարդկային գործունեության բոլոր ոլորտներում։ Բոլոր հասարակություններն ու պետություններն էլ ՏՏ-ին շնորհել են առաջնորդություն՝ գործունեության այլ ոլորտների համեմատ։ Ակնհայտ է, որ դրանք առաջնային կիրառություն ունեն հաշվառման և հեռահաղորդակցության ոլորտներում։ Այս առումով, մեր երկրում և դրանց կիրառման առաջնահերթ բնագավառներից են վարչական բնույթի տեղեկատվական ռեգուլյար ձևակդրումն ու վարումը և դրանց հեմբով երկրի վիճակագրական նկարագրության կառուցմանը։

Այդ ուղղությամբ անցած տասնամյակուն Հայաստանում արդեն կատարվել են մի շարք քայլեր, հաջի արդյունքում մի շարք վարչական լիազորության տիրապետող մարմիններում ստեղծվել և նշուական արդիականացման եղանակվ գործում են մի շարք վարչական ռեգիստրատորներ (սեփականության հրավունքի, ծեռնարկասիրական իրավունքի, պետական և հանայնության եւկանության ու ծախսերի, հարկային, մաքսային, դրամակարգային և քանակային, կրորւթյան, հանցագործությունների, իհվանդացությունների, գրադարձության և գործարկության, սոցիալական և այլ ռեգիստրատորները), որոնք մի կողմից հենարավություն են ընծեռում այդ մարմիններին անվանական տեղեկատվական արդյուների հիման վրա իրագործելու ավելի հասցեական վարչական մեթոդություն և մյուս կրողմից՝ ամրողացման մեջ։

Կերպ: Սակայն, դեռևս առկա են շատ բնագավառներ, որոնցում վարչարարություն իրագործվում է առանց վարչական ռեգիստրատորի։ Դիշատակվածի համատեքստում խիստ ողունելի և զնահատելի է, որ ՏՏ ոլորտը՝ USAID/CAPS ծրագրի աջակցությամբ արդեն ունի վարչական ռեգիստրության այսպիսի անդամաշեշտ և օգտակար ծրագիր, ինչը կիրառելի կլինի նաև վիճակագրական նպատակների համար։ Այդ ծրագիրը, կարծում, եթև CAPS-ի կարևոր ծեռքբերություն մեկն է, որը միտված է հանրային առցանց օգտագործմանը և ոլորտի բոլոր նաև ազատագիրներին փայլուն հնարավորություն ը ընծեռում նշտապես ձեռքի տակ։ Պահանջման առաջնային կարևոր տեղեկատվություն պարունակող տվյալների հարուստ բազա։ ՏՏ վարչական ռեգիստր և դրա հեմբով վիճակագրական համակարգը, հնարավորություն կունեան անբողջական ներկայացնել ոլորտի զարգացման միտումները, բոլոր և ուժեղ կողմերը, ներդրումների ծավալը, և նորանուժությունների դիմամիկան դառնարկվ ապագա ծրագրերի մշակման անհրաժեշտ գործիք։ Ծնորհվալություն հայտնելով USAID/CAPS ծրագրին մեր երկրին անզնահատելի օժանդակության ցուցաբերման համար, մեկ անգամ և որոշումն են սույն նսկանականությունը, որը միանշանակ կիանդիսան բացառիկ աշխատանքային գործիք նաև ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության համար։ Կարծում են իհվանդացության ամրողացման վային կազմական մեթոդություն և մյուս կրողմից՝ ամրողացման մեջ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ SS ՈԼՈՏՐԻ ճշգրիտ ՎԻճԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

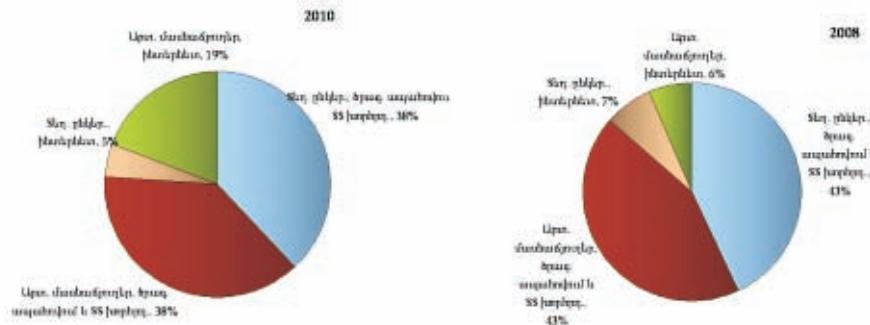
Ելնելով Հայաստանի SS ոլորտի անընդհատ փոփոխվող և զարգացող բնույթից և ոլորտը ծիշտ ուղղությամբ զարգացնելու հրամայականից՝ անհրաժեշտ է հետևել և զնահատել հաստատված նպատակների նկատմամբ առաջընթացը՝ ոլորտի վերաբերյալ տվյալներ պարբերաբար հավաքագրելով և տեղենցներո ուսումնասիրելով:

Վերջին հինգ տարիների ընթացքում Զեռնարկությունների ինկուբատոր հիմնադրամը (ԶԻՅ) դոնորների աջակցությամբ իր վրա է վերցրել այս աշխատանքը՝ հետազոտելով, պատրաստելով և հրապարակելով «Հայաստանի SS ոլորտ» գեկույցը: Հետազոտության մեջ ներկայացվում են Հայաստանի հիմնական մրցակցային առավելությունները, պատմական զարգացումները, SS գործարարության նախադրյալները, արտահաննան, աշխատուժի, ոլորտի վիճակագրական տվյալները և վերլուծությունները և ոլորտի նկատմամբ պետական քաղաքականությունը: Նախքան CAPS-ի աջակցությունը առաջին երեք տարիների ընթացքում «Հայաստանի SS ոլորտ» գեկույցը պարզապես վիճակագրական տարեգիրք էր:

CAPS-ի միջամտության և աջակցության շնորհիվ այն վերածվեց որոշումներ կայացնելու և մարկետինգի գործիքի՝ քաղաքականություն մշակողներին և հավանական ներդրողներին տեղեկացնելով երկրի SS պոտենցիալի մասին: Զեկույցը նպաստել է նաև Հայաստանի SS ոլորտի մասին իրազեկվածության մեծացմանը և շուկայում տեսանելիություն է պահպես:

ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության և Ազգային վիճակագրական ծառայության (ԱՊԾ) աջացկությամբ ԶԻՅ-ը և CAPS-ը SS ոլորտի մոնիթորինգը և զնահատումը ավելի կայուն գործընթաց դարձեցին՝ զարգացնելով այդ երկու կազմակերպությունների:

Զբաղվածություններ բառ ոլորտի սեկտորների և գործառությունների

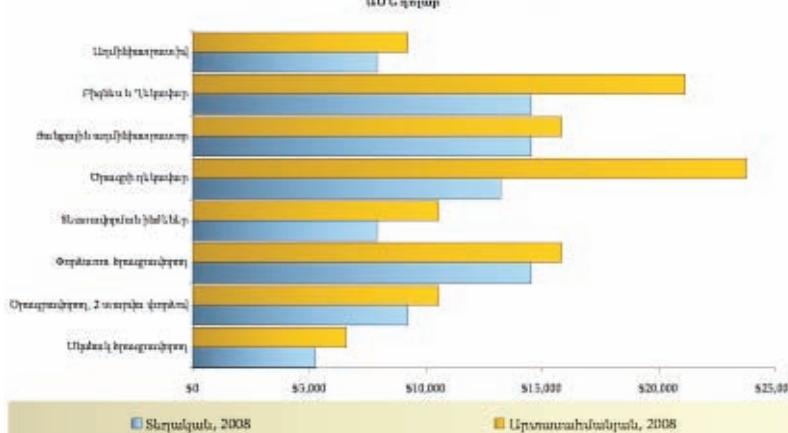

հմտությունները: Միևնույն ժամանակ ԶԻՅ-ը առցանց համակարգ մշակեց ոլորտի տվյալները հավաքագրելու համար:

«SS ոլորտի տվյալների մոնիթորինգի և զնահատման համակարգ»-ը՝ առցանց վիճակագրական կառավարման և գեկուցման համակարգչային ծրագիրը, ընկերության համապատասխան կոնվենտն աշխատակիցներին հնարավորություն է տալիս իրական ժամանակում անմիջապես մուտքագրել պահանջվող տվյալները, այսինքն՝ գեկույցները ներկայացնել առանց ԱՎԾ տարածքային կենտրոններ այցելելու: Այս համակարգի օգտագործումը կրաքարացնի աշխատուժի արդյունավետությունը, կիշեցնի տվյալների ծեռօպու հավաքագրման ծախսերը և կմվացեցնի կողուացիան: Համակարգը նպաստում է տվյալների առցանց հավաքագրման ծառայությունների նոր մշակույթի ձևավորմանը՝ այդպիսով օրինակ ծառայելով էլեկտրոնային հետազա նախաձեռնությունների համար: CAPS ծրագիրն աջակցել է այս նախաձեռնությանը իրականացման բոլոր փուլում:

Այս նախաձեռնության միջոցով CAPS ծրագիրը փորձել է բարելավել կառավարությանը քաղաքականություններ մշակելու համար անհրաժեշտ դրական տեղեկատվության հասանելիությունը, ինչպես նաև SS ոլորտին բիզնես զարգացումներին ուղղող դելու համար անհրաժեշտ տեղեկատվության հասանելիությունը: ◉

Միջին տարեկան աշխատավարձը

Հովհկ Սուսայելյան

**«Սինոփսիս Արմենիա»
ընկերության տնօրեն**

Արդեն մի քանի տարի է, ինչ «Սինոփսիս Արմենիա» ընկերությունը համագործակցում է USAID/CAPS ծրագրի հետ: Մենք միասին աշխատել ենք ընդհանուր պետական ոլորտի զարգացման և ռազմավարության մշակման գործերում, մասնավորապես «ԱրմԹեք» կոնֆերենչ կազմակերպչական աշխատանքները միասին ենք իրականացրել: Եվ կարող են ասել, որ այդ կոնֆերենչի հաջողությունների կարևորագույն գրավականներից մեկն էլ հենց USAID/CAPS ծրագրի մասնակցություն էր:

Վերջին հաջող համագործակցությունը CAPS-ի հետ եղել է միկրոէկոտրոֆիկայի օլիմպիադայի կազմակերպումը: Այս մրցույթը արդեն մեծ հեղինակություն է վայելում Հայաստանում, անցկացվում է ամենաբարձր մակարդակով, ու, այդպիսով, մենք և մեր գործընկերներն ընդգծում ենք այս ոլորտի զարգացման կարևորությունը Հայաստանի տնտեսության համար ու նաև նոր կրթական ծրագրերի իրականացման անհրաժեշտությունը՝ ֆունդամետալ կրթությունը հիմնավորապես բարեփոխելու նպատակով:

Կարծում եմ CAPS-ը այս հարցում ևս մեր համախոհն էր և գնահատելի գործընկերը:

CAPS-Ը ՕԳՆՈՒՄ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՏՈՐՏԻՆ՝ ԳՏՆԵԼ ՆՈՐ ԳՈՐԾԸՆԿԵՐՆԵՐ ԱՄ ՇՈՒԿԱՅՈՒՄ

Միջազգային շուկայում հայկական SS ընկերությունների խթանման ուղղությամբ իր աշխատանքների շրջանակում CAPS-ի համբուրգանուր նպատակն էր մեծացնել հայկական տեխնոլոգիաների ուղրությունները Սիլիկոնային հովտում, ԱԱՆ շուկայում և հայ հանաճրներում: Այս նպատակով CAPS-ը Հայաստանի ՏՏ ուղրությունների միջազգային ասպարեզում խթանելուն ուղղված մի շարք թիրախային գործողություններ է իրականացրել: Որպես արդյունք, Հայաստանի ՏՏ ուղրությունների մերկայնական ավելի լավ դիրք է գրանցելում ԱԱՆ շուկայում՝ բիզնես ժամանակակից նախառական մրցակցելու և ԱԱՆ պոտենցիալ բիզնես գործողների ու ներդրումների հետ հարաբերությունների հաստատելու համար: Սա են հաստատում այն հայկական SS ընկերությունների և ուսումնական հաստատությունների հաջողությունները, որոնք CAPS-ի աջակցությամբ նաև աջակցել են ԱԱՆ-ում կազմակերպված տեխնոլոգիաներին նվիրված ամենամյա համաժողովներին և Սիլիկոնային հովտի ճամաչողական այցերին:

Հայկական տեխնոլոգիաների համաժողովներ «Արմթեք Կոնքրեն»-ը, հիմնադրվել է տեխնոլոգիաների և գործարար ուղրումների պյուֆենայների կողմից: ՀՀ կառավարությունը 2008թ.-ին պաշտոնապես ընդունել է «Արմթեք»-ը որպես համաշխարհային բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտի համաժողով՝ հաստատելով դրա դերը ուղրությունը աշխատառ համաժողովին մասնակցելու համար այս տարիների ընթացքում մասնակցել է համաժողովի կազմակերպման աշխատանքներին:

ԱԱՆ շուկայում հայկական SS ուղրություննան ուղղված իր աշխատանքների շրջանակում, CAPS-ի նախաձեռնած մեկ այլ հաջողված գործունեությունը հայկական SS ընկերությունների համար Սիլիկոնային հովտի ճանաչողական այցերի կազմակերպումն էր, ինչը ընդգծեց հայկական SS ընկերությունների ունակությունները և ցուցադրեց Հայաստանի ՏՏ ուղրությունը: Ճանաչողական այցերի շրջանակներում, հայկական պատվիրակությունն այցելեց տեխնոլոգիաների ուղրություն ամերիկան աշխատառ մի քանի ընկերություններ, այդ թվում «Google», «Sun Microsystems», «Pixar Studios», «IBM» ընկերություններն և մի քանի ինկուբատորներ:

CAPS-ի ներդրումների գործով միջազգային խորհրդատունները և տեղական խորհրդատվական ընկերություններն

ՀՀ վարչապետ Տիգրան Սարգսյանը ուղջումնում է ԱրմԹեք համաժողովի մասնակիցներին

անցկացրեցին ներդրումներ գրավելու գործընթացի հիմունքների ուսուցում:

Ընկերությունները խորհրդատումների օգնությամբ մշակեցին իրենց մարկետինգային և ներդրումային պլանները և բարմացրեցին մարկետինգի և խթանման իրենց նյութերը:

Որպես արդյունք, մասնակից ընկերությունները տպավորիչ հաջողություններ արձանագրեցին՝ կնքելով ավելի քան 15 պայմանագիր ԱԱՆ-ում գործող SS ընկերությունների հետ և ձեռք բերելով նոր գործողներներ՝ հասարակության հետ կապերի ու խթանման ուղղությամբ աշխատելու համար: «TX Systems» համակարգչային ծրագրեր մշակող և SS խորհրդատվություն տրամադրող ընկերությունը, օրինակ, պայմանագիր կնքեց տեսախառներ պատրաստող ամերիկյան հայտնի «Digital Chocolate» ընկերության հետև՝ iPhone և Google ընկերությունների համար պիլոտային ծրագիր պատրաստելու վերաբերյալ: Համագործակցության ընդլայնման վերաբերյալ համաձայնություն է ձեռք բերվել նաև «Սինոփիթս» ընկերության և Ուլս-հայկական պետական համալսարանի միջև: Այս շրջանակներում, համալսարանում բացվել է «Սիլիկոնային միեմաների և համակարգերի» ամբիոն: Ներկայուն համալսարան ավելի ապահովված է ուսանողների համար առկա SS ենթակառուցվածքի սարքավորումներով, այդ թվում նաև էլեկտրոնային ավտոմատ դիզայնի սարքավորումների 50 լրակացմով: Բացի այդ, համալսարանը նաև ավելի մեծ ֆինանսավորում է ստանում «Սինոփիթս»-ից՝ իր կրթական ծրագրերն իրականացնելու համար: *

Հայաստանի SS ընկերությունների այցը Google-ի գրասենյակ Սիլիկոնային հովտում

Ուլֆ Յիրիկյանը Սևանավանքի միջոցառման ժամանակ

Ուլֆ Յիրիկյան

**ՎիվաՍել ԱՌՍ ընկերության
գլխավոր տնօրեն**

Մենք շատ կարևորում ենք մեր համագործակցությունը CAPS-ի նման կազմակերպության հետ: Միասին աշխատել ենք AMAP-ի ծրագրի շրջանակներում, քանի որ CAPS-ի մեջ տեսանք մեր ունեցած հավատքի հիմքերը՝ կապված հայկական մշակույթի հետ, հայկական պատմության հետ, մեր՝ հայկական ինքնության հետ:

AMAP-ի շրջանակներում պատմական հուշարձանների շուրջ իրականացվող ծրագրերն ավելի արժևորում են մեր հայկական ինքնությունը, նշակույթն ու խթան են հանդիսանում զբուաշրջության զարգացման համար՝ զբոսաշրջության առումով, հայկական շուկան ավելի մրցունակ դարձնելով:

Ուրախ եմ, որ CAPS-ը պատրաստականություն հայտնեց, որ կանգնի մեր կողքին և կարողացանք ձեռք-ձեռքի տված իրականացնել այսպիսի կարևոր մի ծրագիր:

ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՀԱՍԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ ՍՏԵՂԾՎԵԼ Է ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿՈՍԼԻՑԻԱ

Հայկական հուշարձանների ճանաչման ծրագրի անսպասելի, սակայն չափազանց կարևոր հաջողություններից մեկն էր նրա դերը գրոսաշրջության/մշակութային հանրության տարատեսակ անդամների միջև կուալիֆիայի ստեղծնան գործում։ Յուրաքանչյուր նոր տեղանասի ստեղծնան ժամանակ ԱՄԱՊ և CAPS ծրագրերը կազմակերպել են ծանոթության և շիման վայրերի վերածված հանրային ներկայացումներ, որտեղ գրոսաշրջության ոլորտի մասնագետները, դեսպանատերի և պետական մարմինների ներկայացուցիչները, USAID/CAPS ծրագրի ղեկավարությունը և տարածքային կառավարման նարմինները հանդիպում են ոչ պաշտոնական շիման նպատակով (ինչպես նաև՝ պաշտոնական ճանաչման համար)։

Գոշավանքում ծրագրերի կողմից հրավիրված տեղի երաժշտմերը և ասմունքի վարպետները համերգային ծրագրեր ներկայացրեցին երևանից ժամանակած պատվավոր հյուրերին, ինչպես նաև կազմակերպվեց Սետաքսյա ճանապարհ ներկայացումը, իսկ պատմական առևտորային ճանապարհը ներկայացնող շրջանների բնակչությունը բերել էին իրենց գյուղերը հատկանշող գյուղատնտեսական բարիքներ։ Այլ օրինակներ կարելի է գտնել մինչ օրս ծրագրում ներառված 54 բնակավայրերից յուրաքանչյուրում։

«Հայկական ճամփորդական բյուրո» հայաստանյան ուղևորական ընկերությունը դարձել է AMAP-ի կողմից իրականացվող աշխատանքների անբաժանելի մասը։ Հայաստանի UNIMA-ի կողմից արտադրված հիասքանչ մարդինետների միջոցով

Վահանակների տեղադրման արարողության ժամանակ

**AMAP-ի, CAPS-ի, Վիկասել ԱՏՍ-ի և
Գյումրիում իտալիայի պատվո
հյուպատոսի միջև արդյունավետ
համագործակցությունն այսպիսով
օգնել է ստեղծել մշակութային
կուալիֆիա, որը հետագայում ևս
կնպաստի գրոսաշրջության
գարգացմանը Հայաստանում**

(որոնց արտադրությունը ղեկավարվում է մաեստրո Արմեն Սաֆարյանի կողմից) AMAP-ի տեղամասերի համար բնորոշ ներկայացումներ են կազմակերպվել։ Գիտնական էլեմոնրա Գարրիելյանը գրոսաշրջության արահետների ստեղծման ընթացքում՝ AMAP-ի հետ համագործակցության արդյունքում, մի լայն լսարան է ստեղծել իր բուսաբանական հետազոտության համար։

Ծրագրի իրականացման ընթացքում AMAP-ը Հայաստանի գրոսաշրջության ինստիտուտի ուսանողների համար դարձել է կորպական մի լաբորատորիա։ Այցելելով AMAP-ի միջոցառումներին՝ երիտասարդները, ովքեր գրոսաշրջության զարգացման ապագան են հանդիսանում, գիտակցում են իրենց մշակութային ժառանգության արժեքը և նրա ուսումնասիրության կարևորությունը։ *

Ռոբերտ Հարությունյանը ԱրմԹեք կոնֆերեսի ժամանակ
Երևան 2008

Ռոբերտ Հարությունյան

**Զարգացման հայկական
գործակալություն**

Ես կարծում եմ ծրագիրը բավականին կարեւոր էր և հետաքրքիր, քանի որ թիրախավորել էր այնպիսի ոլորտներ, որոնք մրցակցային տեսանկյունից առաջնային են Հայաստանի համար՝ և ՇՍ ոլորտը, և տուրիզմը, և դեղագործությունը:

Ծրագիրը նախ գնահատել է ներկա իրավիճակը, առաջարկել և ձեռնարկել է բարեփոխումների լուրջ ծրագրեր, ինչպես նաև նախանշել է այն ուղղությունները, որտեղ պետք են առաջնահերթ քայլեր:

Բավականին հետաքրքիր էր CAPS ծրագրի հետ Զարգացման հայկական գործակալության համագործակցությունը, շատ գնահատելի աջակցություն ստացանք ինչպես 2008, այնպես էլ 2009 թվականներին ԱրմՏեք կոնֆերեսի կազմակերպման ընթացքում:

ՇԱՐԺՎԵԼՈՎ ԴԵՊԻ ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ

Երկարատև քննարկումներից հետո ՀՀ կառավարությունն այժմ պատրաստ է էլ.-կառավարման հավակնութ նախագծի իրականացմանը: 21-րդ դարի էլ.-կառավարման, էլ.-առևտորի և էլ.-անվտանգության գործում միջազգայր ստեղծելու այլ երկների փորձի ներմուծումը, ոչ միայն կզարքացնի SS ծառայությունների ներքին շուկան և կիբամի կառավարության ու ձեռնարկությունների շոշանում SCS կիրառումը, այլ նաև հնարավորություն կրնածերի էլ.-առևտորի և էլ.-գովազդի միջոցով մրցունակ պրակտիկայի ներմուծման համար:

Հայաստանում էլ.-կառավարման զարգացման գործընթացը խթանելու նպատակով CAPS ծրագիրը հրավիրեց էլ.-կառավարման/էլ.-անվտանգության ոլորտի փորձագետ դրվագը՝ Դեվիդ Փրոբերտինը՝ ՀՀ կառավարության էն-ծառայությունների նեկանիկելու վերաբերյալ գործնական ճանապարհային քարտեզ նշանակությամբ՝ խորհրդատվություն տրամադրելու նպատակով:

Դոկտոր Փրոբերտի էլ.-կառավարման ճանապարհային քարտեզի վերջնական գեկույցը ներկայացվեց ՀՀ կենանիկայի նախարարությանը, և էլ.-կառավարման կառուցվածքային ծրագիր մշակելու և ընդունելու համար այն որպես հիմք օգտագործվեց ՀՀ կառավարության կողմից: Էլ.-հասարակության նախաձեռնություններն իրականացվելու են Համաշխարհային բանկի «Հայաստանի էլեկտրոնային հասարակությունը և նորարարությունը մրցունակության խթանման համար» ծրագրի շրջանակում, որի համար ծրագրով նախատեսված է 12.8 մլն ԱՄՆ դրամ: Պետության և մասնավոր հաստիքի համար առաջնային համարձակությունները՝ նախատեսվում է լայնաշերտ տարածաշրջանային հենանացի ստեղծում, որի արդյունքում Հայաստանի մարզերը կկապվեն համացանցին՝ գերարագ ներակառուցվածքով:

Էլ.-կառավարման ենթակառուցվածքի զարգացումը խթանելու նպատակով CAPS-ը Զարգացման հայկական գործակալությունում (ԶԳԳ) նախաձեռնեց SCS գործիքները կիրառելու ախլուային ծրագիր: ԶԳԳ-ն հիմնադրվել է օտարերկրյա ուղղակի ներդրումների ներ-

գրավմանն աջակցելու և արտահանումը խթանելու նպատակով:

Կրտաքին ներդրումների ներգրավումը CAPS ծրագրի կարևորագույն նպատակներից մեկն է, հասկապես, եթե այդ գումարները ուղղված են մեր երեք հիմնական կլաստերներին: Ընդունելով ԶԳԳ կայքի դերը և կարևորությունը որպես Հայաստանի ներդրումային պորտալ՝ CAPS-ն առաջարկեց այն մի շարք բնութագրերը, ու գործիքների օգնությամբ էլ. ավելի արդյունավետ դարձնել: CAPS-ի առաջարկով պատրաստված նախագիծն ընդունելով ԶԳԳ կողմից, որից հետո CAPS-ն աջակցեց նաև Հայաստանի ներդրումային պորտալի պատրաստման երկրորդ փուլին՝ մշակմանը և ներդրմանը:

Նոր պորտալ այժմ ծառայում է ներդրումների ծավալների մեծացմանը և խթանում է շուկայական ենթակառուցվածքի զարգացումը: Կայքի կառուց-

վածքին ավելացվել է նաև «Վիրտուալ ցուցահանդես» բաժինը՝ բազմաֆունկցիոնալ տեղեկատվական ռեսուրս, որն օգտվողներին հնարավորություն է ընծառում առավել արդյունավետ գովազդել հրանց ապրանքներն ու ծառայությունները: Այն հնարավորություն ունի էլ.-առևտորի ծառայությունները մասուցել որպես առցանց գործիք՝ տեղի և միջազգային պոտենցիալ ներդրողներին ընկերության ապրանքներն ու ծառայությունները, առևտորային առաջարկները և վերջին նվաճումները վիրտուալ ցուցահանդեսի տաղավարում միջազգային պոտենցիալ ներդրողներին ներկայացնելու համար:

Նորովի մշակված ներդրումային պորտալը վերջին մասնակցել է էլ.-րուկանակության համայնքական մրցույթին, որտեղ այն գրանցեցի է պատվավոր առաջին տեղը որպես էլ.-կառավարման լավագույն գործիք: Այժմ Հայաստանը ներդրումային պորտալը կներկայացնի էրուսաները ամենահեղինակավոր մրցույթին՝ Համաշխարհային գագաթաժողովի մրցանակարաշխությանը, «Էլ.-կառավարման լուծում» անվանակարգում:

ԶԳԳ ներդրումային նոր պորտալ՝ www.adam

Արա Պետրոսյան

**ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարություն,
փոխնախարար**

USAID/CAPS ծրագրի հետ ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության համագործակցությունն ունեցել է մի քանի ուղղություն: Մասնավորապես, զրոսաշրջության բնագավառում մեր համագործակցությունը նպաստել է շահագործի կողմերի (պետական և մասնավոր հատվածի) միջև արդյունավետ երկխոսության զարգացմանը: Հատկապես կարտորում են տարբեր ձևաչափերով (այդ թվում՝ «Արանց փողկապների») շփոմները, ինչի արդյունքում որոշումների ընդունման գործընթացն, անկառակած, առավել մասնակցային և արդյունավետ է: Այս ոլորտի ոչ ֆորմալ հանդիպումների մշակույթը ներմուծվեց հատկապես CAPS-ի մտահեղացմանք և, պետք է ասեմ, որ հետագայում ևս բոլոր կճռուտ խնդիրները շարունակելու ենք քննարկել այդ հարթա-

կում, քանի որ դա համագործակցության լավագույն փորձատներից մեկն է:

Մեզ հաջողվեց այս միջոցառումների ընթացքում բավականին մանրամասն քննարկել և միասին մշակել զրոսաշրջության մասին նոր օրենքի նախագիծը, որը փոփոխանաձայնեցված է պետության և մասնավոր հատվածի միջև, ուստի, հանդպատճեն, որ լինելու է աշխատող օրենք և դառնալու է ոլորտի զարգացմանը նպաստող օրենսդրական դաշտի ձևակորման հիմքը: Օրինագծի մշակմանը փորձագիտական աջակցություն է ցուցաբերել նաև CAPS ծրագիրը: Լուրջ և հետաքրքիր նախաձեռնություն էր Զրոսաշրջության մրցունակության ամենամյա համաժողովի կազմակերպումը: Սա ևս ոլորտի ներկայացուցիչներին համախմբելու, զարգացման մի-

տումները համատեղ ամփոփելու և գնահատելու, ապագա պլանները և հավակնությունները հստակեցնելու նաև՝ մեկը մյուսի հաջողված փորձին ու արտասահմանյան գրոսաշրջային ավանդույթներին ծանոթանալու լավ հարթակ է դարձել: Կարծում են, համաժողովներին այսուհետ յուրաքանչյուր տարի կգումարվեն, թերևս, արդեն ոյորտի կայացած կառուցների կազմակերպմանը:

Նոյն կերպ չընդհատվող պարբերականությամբ, հանդպատճեն են, կշարունակվեն նաև տարածաշրջանային CTS ցուցահանդեսները, որոնց ևս աջակցում էր CAPS-ը, և պետք է ասել, որ դրանք տարեցտարի ավելի տպավորիչ, բազմամարդ և, աշխարհագրության տեսակետից, առավել ընդլայնված են դառնում:

«ՏՀՏ ԱՌԱՋՆՈՐԴՆԵՐՆ ԱՌԱՑ ՓՈՂԿԱՊՆԵՐԻ» ՆԱԽԱԶԵՇՆՈՒԹՅՈՒՆ. ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏ ՀԱՐԹԱԿ՝ ՊԵՏԱԿԱՆ ԵՎ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՀԱՏՎԱԾՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ ԵՐԿԽՈՍՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մասնավոր և պետական հատվածների միջև երկխոսության բարելավում, ընդհանուր լինդիրների և մտահոգությունների մասին բարձրաձայնելու համար հարթակի ստեղծում, լուծումների մշակում և լորբինգ կառավարությունում, սրանք ընդհանուր մի քանիսն են այն նպատակներից, որոնք ցանկանում են իրականացնել CAPS ծրագիրը՝ Հայաստանի ՏՀՏ ոլորտի զարգացմանը ստարորդ իր աշխատանքների արդյունքում:

Այսպիսի աշխատանքներից է «ՏՀՏ առաջնորդներն առանց փողկապների» ֆորումի կազմակերպումը՝ Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ձեռնարկությունների միության (ԻՏՁՄ) կողմից: Առաջին ֆորումը տեղի է ունեցել 2007թ.-ին, ինչից հետո այն ավանդույթ է դարձել:

CAPS ծրագրի և ոլորտի մի շարք կազմակերպությունների կողմից ԻՏՁՄ-ին «ՏՀՏ առաջնորդներն առանց փողկապների» նախաձեռնության կազմակերպման գործընթացում տրամադրած շարունակական աջակցությունից հետո, կառավարությունը սկսել է մեծապես աջակցել ԻՏՁՄ-ին և ընդունել է միության միջոցով միջոցառմանը ստարելու մասին հասուլ որոշում:

Ֆորումներին մասնակցում են ՏՀՏ/բարձր տեխնոլոգիաների տարբեր ընկերությունների, Պետական եկամուտների կոմիտեի, հասարակական կազմակերպությունների, ինչպես նաև ուսումնական հաստատությունների և բիզնեսի երկայացուցիչներ: Այս տարի ֆորումն ավելի ընդլայնվեց և ձեռք բերեց տարածաշրջանային միջոցառման կարգավիճակ: Ֆորումին ներկա էին Վրաստանի ՏՀՏ մասնավոր հատվածի, Վրաստանի ֆինանսների նախարարության և Վրաստանի Բիզ-

նես միջավայրի բարեփոխման ծրագրի ներկայացուցիչներ, ինչպես նաև ոլորտի մի քանի միջազգային խոչոր ներկայացուցիչներ, ինչպիսիք են՝ Ericsson, D-Link և Xerox ընկերությունները:

«ՏՀՏ առաջնորդներն առանց փողկապների» ֆորումը CAPS-ի առավել հաջողված ծրագրերից մեկն է: Ծրագրի աջակցությամբ միջոցառումը վերածվել է ինդիրների բարձրացման, լորբինգի և կոնկրետ լուծումների ստացման, ինչպես նաև ԻՏՁՄ-ին իր կայունության ապահովման գործում աջակցության արդյունավետ միջոցի: Նախաձեռնության ճեռքբերումներից են հաջող համատեղ աշխատանքներն ու համագործակցությունը ՏՀՏ ոլորտի ներկայացուցիչների միջև, ինչը հիմք է հանդիսանում կլաստերի մրցունակության բարելավման և զարգացման առաջնահերթ կարիքների ու գործողությունների ավելի հստակ ու միասնական տեսլականի համար, կլաստերի մասնակցությունը կանոնակարգի դաշտի բարեփոխման գործընթացներում, ինչպես նաև տեղեկատվության ավելի մեծ հասանելիությունը պետության և ոլորտի համար, ինչը կուղղորդի քաղաքականության մշակման ու բիզնեսի զարգացման գործընթացները:

Օրինակ՝ Հայաստանի տնտեսության վրա համաշխարհային ֆինանսական ճգնաժամի ազդեցության նվազեցման պլանը մշակվել է «ՏՀՏ առաջնորդներն առանց փողկապների» միջոցառման շրջանակներում տեղի ունեցած քննարկումների հիման վրա: Նախաձեռնության մյուս արդյունքներից են՝ քաղաքականության հիմնական բարեփոխումների մասին առաջարկների մշակումը, ամփոփումը և ներկայացումը կառավարությանը: *

Աջակցելով «ՏՀՏ առաջնորդներն առանց փողկապների» ֆորումի նախաձեռնմանը և վերածելով այն շարունակական միջոցառման՝ CAPS-ը և ՏՀՏ ոլորտի այլ կազմակերպություններ ամրապնդել են ԻՏՁՄ-ի ունակությունները՝ պահանջանառ իրականացնելու ՏՀՏ մասին իրազեկածությունները հարաբեր պահպանության շրջանում՝ ՏՀՏ մասնակության շրջանում՝ գանգվածային լրատվամիջոցներով լուսաբանման շնորհիվ:

ՏՀՏ ոլորտի «Առանց փողկապների» հանդիպում

Բագրատ Ենգիբարյան, ԱրմԹեք կոնգրեսի ժամանակ
Երևան, 2008

Բագրատ Ենգիբարյան

**Զեռնարկությունների ինկուբատոր
հիմնադրամի տնօրեն**

Մեզ համար ողջունելի էր, որ Միացյալ Նահանգների զարգացման գործակալությունը նմանատիպ ծրագիր նախաձեռնեց, որի մի մասն ուղղված էր տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացմանը: Հայաստանը կարևորում է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացումը և այս ոլորտը ճանաչել է գերակա ուղղություն, սակայն անելիքները շատ են, և միջազգային խորհրդատվությունն ու աջակցությունն այդ նպատակներին հասնելու համար ուղղակի անհրաժեշտ են, ուստի Միացյալ Նահանգների զարգացման գործակալության նման գործընկեր ունենալը դաշտում շատ կարևոր էր:

Ծրագրի ձևավորումից ի վեր ակտիվություն աշխատել ենք CAPS-ի հետ, մասնավորապես տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի կազմակերպություններին տրվող աջակցության մասով, տեղի են ունեցել տարբեր ձևաչափերի քննարկումներ, կատարվել են հետազոտություններ և վերլուծություններ: Հայաստանում հանապատասխան կադրերի պատրաստման առումով լրից աշխատանք է կատարվել, և, վերջապես, շատ-շատ կարևոր ենք համարում նաև համագործակցություն՝ Հայաստանի պազարայի զարգացումների կանխորոշման և կանխատեսման ու նաև ապագա նողելների ձևավորման և մշակման աշխատամքներում:

CAPS-ի գործունեության ամենակարևոր և առաջնային դերակատարությունը, կարելի է համարել, բիզնեսի կազմակերպման ամերիկյան մշակութիւն և մրցունակության գաղափարախոսության ներմուծումն է Հայաստան: Բացի այդ, խիստ գնահատելի է, որ CAPS-ը կարողացավ լինել շատ ակտիվ և արդյունավետ կամուրջ Միացյալ Նահանգների և Հայաստանի գործարարների միջև:

CAPS-Ն ԱԶԱԿՑՈՒՄ Է ՏԵՂԵԿԱՏՎԱԿԱՆ ՏԻՒՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ՀԱՍԱՆԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ

Անձնական համակարգչի օգտագործումը և ինտերնետ ներթափանցումը երկու ՏՇՏ զարգացման և էլ.-պատրաստվածության երկու հիմնական չափանիշներն են: Բազմաթիվ զարգացող տնտեսություններում իրականացվում են անձնական համակարգչի օգտագործման տարածվածությունը և ինտերնետ ներթափանցման նակարդակը բարձրացնելուն, ամենօրյա կյանքում ու բիզնեսում համակարգիչների և ծրագրային ապահովման օգտագործումը խթանելուն ուղղված ծրագրեր: Դայաստանը, անձնական համակարգչի օգտագործման և ինտերնետ ներթափանցման 5-10% նակարդակով, հետև է մնում զարգացող շատ երկրներից, ինչպիսիք են, օրինակ, Եստոնիան (68%), Ռումինիան (25%), Սլովակիան (41%), և այլն: Դայաստանի ցուցանիշը մոտ է Մոլդովայի, Ալբանիայի և աֆրիկյան երկրների մակարդակին՝ անձնական համակարգչի օգտագործմամբ մոտ 3-6%-ի չափով:

Գիտակցելով այս խոչընդոտը՝ ՀՀ էկո-նոմիկայի նախարարությունը CAPS-ին խնդրել է ըստունասիրություն իրականացնել զերիհանուր բնակչության շրջանում՝ համակարգչի տիրապետման և օգտագործման մակարդակը բարձացնելու նեխանմանը ներկայացնելու համար: Տարբեր մարզերի ավելի քան 1300 բնակչությունը հարցում է կատարվել՝ ամորտառնալով այնպիսի ոլորտներին, ինչպիսիք են ժողովրդագրությունը, գրավածությունը, կրթությունը, ֆինանսական վիճակը, հանակարգչային գրագիտությունը, համակարգչի և ինտերնետի հասանելիության ու օգտագործման պահանջները և այլն:

Ուսումնասիրության հիման վրա մշակվեց «Համակարգիչ բոլորի համար» ծրագիրը, որը սկզբում նախատեսված էր փորձնական իրականացնել: Ծրագրի նպատակն է բարձրացնել համակարգիչների օգտագործման մակարդակը մատչելի գնով առաջար-

ՀՀ վարչապետ Տիգրան Սարգսյանը ծանոթանում է «Համակարգիչ բոլորի համար» ծրագրին

կելով՝ ծրագրային ապահովմամբ հագեցած համակարգիչներ: Պիլոտային փուլն ակնառու հաջողություններ արձանագրեց. համակարգիչ ծեռք բերեց 17 հազար մարդ: Այս մեկանյա պիլոտային ծրագիրն ապացուցեց իր կարևորությունը ոչ միայն համակարգիչների իրացման, այլև էլ.-գրագիտություն տարածելու տեսանկյունից: «Համակարգիչ բոլորի համար» ծրագրի լայնամասշտար իրականացումը մեկնարկեց 2010թ.-ի դեկտեմբերին՝ իրականացվելով Զեմանարկությունների ինկուբատոր հիմնադրամի կողմից՝ ՀՀ կառավարության, Համաշխարհային բանկի, CAPS-ի, «Յունիքոմիք» և «Մայքրոստֆ» ընկերությունների, ինչպես նաև ԱԿԲԱ-կրեդիտ ագրիկոլ բանկի աջակցությամբ: Ծրագրը կիրականացվի Հայաստանի ողջ տարածքում: Քաղաքացիները հնարավորություն կունենան 2 տարի մարման ժամկետով համակարգիչներ ծեռք բերել վաճառքի 20 կետերից, որոնց քանակը նախատեսվում է հասցնել 100-ի:

Հուշագրեր են ստորագրվել մի կողմից՝ ՀՀ էկո-նոմիկայի նախարարության, ՀՀ կրթության գիտության նախարարության, մյուս կողմից՝ «Ինթել կորպորացիա»-ի, «Յուլեք Պակարդ»-ի միջև՝ «Համակարգիչ բոլորի համար» ծրագրի «Դպրոցական համակարգիչ» և «Համակարգիչ բոլորի համար» ենթարարությունների փորձնական փուլերի իրականացման վերաբերյալ: Հուշագիր է ստորագրվել նաև ՀՀ էկո-նոմիկայի նախարարության և «Արմենմեթել» ՓԲԸ-ի միջև «Համակարգիչ բոլորի համար» ծրագրի շրջանակում համագործակցության ընդլայնման վերաբերյալ:

Ծրագրը տարբեր շահագրգիր կողմերի առողջապես համագործակցության լավ դրսերսում է: Դայաստանում անձնական համակարգիչների ներթափանցման մակարդակի բարձացումը կապահովվի երկրի կայուն տնտեսական զարգացումը, համակարգչային գրագետ աշխատուժ կրթի և կմեծացնի հնտերնետի ներթափանցման մակարդակը, ինչպես նաև առցանց ծառայություններից օգտվեների քանակը՝ դրանով իսկ հիմք ստեղծելով կառավարության, բիզնեսների և կրթական հաստատությունների կողմից նոր էկոտրոնային ծառայությունների ներկայացման համար: *

Ռիչ Գոլդմանը, Անի Կարապետյանը և Ֆրենսիս Սկրոբիշչևսկին
ԱՄՆ-ում տեղի ունեցած Արմնթեք կոնֆերենչ ժամանակ

Ֆրենսիս Զ. Սկրոբիշչևսկի

**CAPS-ի մասնավոր և վենչուրային
կապիտալի գծով փորձագետ**

Եթե Հայաստանի առավել կարևոր ռազմավարական նպատակը նորարար, գիտելիքահենք տնտեսության զարգացումն է, ապա հայ նորարար գործարարները երկարաժամկետ կապիտալի կարիք կունենան իրենց տեխնոլոգիական բիզնեսները զարգացնելու համար: Այնուամենայնիվ, «փողի» և ներդրումային ընդհանուր հնտությունների առկայությունը, միայն, բավարար չեն իմաստալից ազդեցություն ունենալու համար:

Գումարը պետք է գործարկվի վենչուրային կապիտալի փորձված և հմուտ մասնագետների թիմի կողմից, ովքեր կարող են գնահատել տեխնոլոգիաների մեջ ներդրումները և ովքեր մասնագի-

տական հմտություններ ունեն տեխնոլոգիական ՓՄՁ-ներ ստեղծելու, զարգացնելու և վաճառքի գործում՝ կապիտալի իրական աճ ապահովելով:

ՀՀ կառավարությունը՝ նման ֆոնդ ստեղծելու ուղղությամբ, բանակցություններ էր սկսել, սակայն վերջինիս կառուցվածքի վերաբերյալ խորհրդատվության կարիք ուներ: CAPS ծրագրի միջոցով՝ 2007թ.-ից ի վեր, ես աշխատել եմ Հայաստանի կառավարության և SRS ոլորտի հետ:

Եվ, այդ ժամանակից ի վեր, մենք քննարկել ենք վենչուրային կապիտալի ֆոնդի գաղափարը: Ես մի քանի անգամ հրավիրվել եմ Հայաստան՝ վենչուրային կապիտալի ֆոնդի կա-

ռուցվածքը տարբեր համաժողովներին ու կլոր սեղաններին ներկայացնելու համար:

Նման ֆոնդի հայեցակարգ ու կառուցվածք եմ ներկայացրել կառավարությանը, որը հաշվի է առնվել և որոշակի քայլեր են ձեռնարկվել: Եվ ես հավատացած եմ, որ Հայաստանի կառավարությունն այս գործնթացը կառաջնորդի մինչև վերջ և գործող վենչուրային կապիտալի ֆոնդ կստեղծի: Այս տեսանկյունից, կարծում եմ, որ վենչուրային կապիտալի ֆոնդի լավագույն միջազգային փորձը Հայաստան բերելու CAPS-ի ջանքերը բարձր գնահատականի են արժանի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ԿՈՒՆԵՆԱ ԲԱՐՁՐ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ՎԵՆՉՈՒՐԱՅԻՆ ԿԱՊԻՏԱԼԻ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ

Հայաստանում բարձր տեխնոլոգիաների ոլորտի շարունակական աճը, և դրան համեմքաց, հայ տեխնոլոգիական հանրության ընդլայնումը առաջ են բերել վենչուրային կապիտալի հիմնադրամ ստեղծելու ամիրաթեշտություն, որը՝ պրոֆեսիոնալ կերպով տեղաբաշխված և Հայաստանի կոնկրետ կարիքներին ու պայմաններին հարմարեցված կապիտալով, կաջակցի բարձր տեխնոլոգիաների բիզնեսների զարգացմանն ու ընդլայնմանը:

Հայաստանի կառավարությունը ծգուում է նորարար և գիտելիքահենք տնտեսություն կառուցել, և վենչուրային կապիտալի հիմնադրամի ստեղծումը ներառված է նաև կառավարության SS ազգային ռազմավարությունում:

Գիտակցելով նման կառույց ունենալու կարևորությունը՝ CAPS-ը, մասնավոր հատվածի գործընկերների համագործակցությամբ, կառավարությանն աջակցել է հիմնադրամի նախագծման և զարգացման աշխատանքներում՝ կառավարության զարգացման նպատակության նպատակության ներկայական հրականացնելու և մասնավոր ֆինանսավորման աղյուրների առևտրային շահերը բավարարելու նպատակով։ Այս նախաձեռնության արդյունքը կլինի ՏՏ և տեխնոլոգիական ընկերություններում օտարերկոյա ուղղակի ներդրումների աճը, ինչն էլ կիանգեցնի ավելի մեծ զրադարձության և տնտեսական աճի։

CAPS-ի մասնավոր և վենչուրային կապիտալի գծով փորձագետ Ֆրենսիս Սկրոբիշևսկին այս հարցի շուրջ հանդես եկավ 2007թ.-ի ամռանը տեղի ունեցած «ԱրմԹեք» կոնֆեռնում։

Այդ ելույթի հիման վրա մշակված հայեցակարգը 2007թ.-ի հոկտեմբերին ներկայացվել էր կառավարությանը։

2009թ.-ի հուլիսին Ֆրենսիս Սկրոբիշևսկին կրկին հրավիրվեց Հայաստան՝ վենչուրային կապիտալի հիմնադրամի ստեղծման, զարգացման և իրականացման ուղղությամբ ՀՀ կառավարության աշխատանքներին աջակցելու և կոնկրետ առաջարկելու մշակելու համար։ ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարության, կառավարության ներկայացուցիչների և ձեռներեցների հետ հանդիպումների, ռազմավարական պլանավորման նիստերի և քննարկումների միջոցով խորհրդատուն փորձեց բացահայտել և հասկանալ վերջիններին կարծիքներն ու կարիքները վենչուրային կապիտալի մկանամբ։ Որպես արդյունք, Ֆ. Սկրոբիշևսկին կառավարությանն առաջարկեն ներկայացրեց վենչուրային հիմնադրամի կառուցվածքի, կառավարման սխեմաների, ինչպես նաև կա-

ռավարության և մասնավոր հատվածի երկարաժամկետ հարաբերությունների, կառավարության շահերի պաշտպանության և սկսնակ ընկերությունների հանդեպ ծառացող պոտենցիալ խոչընդոտմերի վերաբերյալ։ Այս ջանքերի միջոցով Հայաստանը ևս մեկ քայլ արեց դեպի վենչուրային հիմնադրամի ստեղծումը, ինչը կդառնա նորարար մտավոր սեփականության առաջատար աղբյուր։

CAPS-ի կողմից ներկայացված առաջարկերի և հիմնադրամի կառուցվածքի հիման վրա 2011թ.-ին Համաշխարհային բանկի «Հայաստանի էլեկտրոնային հասարակությունը և նորարարությունը մրցունակության խթանման համար» ծրագրի շրջանակում նախատեսվում է հիմնել վենչուրային հիմնադրամ, որի նպատակն է ֆինանսական ներդրումներ իրականացնել հեռանկարային նորարարական ընկերություններում։ Հիմնադրամը նախատեսվում է ստեղծել 6 մլն դոլար նախանական կապիտալով, որի 50 տոկոսը կներդնի պետությունը, իսկ մյուս 50 տոկոսը կիանարկի մասնավոր ներդրողների միջոցներով։ *

Զաքարի Ռոզգան ներկայացնում է SS բիզնես գործիքները

Զաքարի Ռոզգան

WHL Consulting ընկերության
փորձագետ

«SS լուծումները լայն կիրառություն ունեն գլոբալ բիզնեսում: Բիզնեսները հայաստանում, այնուամենամիշ, բավականաչափ զարգացած չեն իրենց ամենօրյա գործառություններում՝ SS գործիքների օգտագործման տեսանկյունից: Դրա պատճառը, մասսամբ, առկա լուծումների, օժանդակող տեխնոլոգիաների, թարմացված տեղեկատվություն ծեռք բերելու աղբյուրների վերաբերյալ իրազեկվածության բացակայությունն է:

Մյուս կողմից, շատ SRS ընկերություններ, անկախ նրանից, թե որքանով են առաջատար և որքամ լավ ապրանք ունեն, չեն կարողանում իրենց արդարների համար գնորդներ գտնել վաճառքի և մարկետինգի հմտությունների բացակայության պատճառով: CAPS-ը գիտակցել է այս խոշընդոտը, և այդպես ես հրավիրվեցի Հայաստան՝ զրոսաշրջության և դեղագործական ոլորտներում SRS լուծումների կիրառումը խթանելու CAPS-ի նախաձեռնության աջակցելու նպատակով:

Մասնակցելով CAPS-ի կողմից կազմակերպված իրազեկման արշավներին՝ ես հնարավորություն ունեցահնդիպել տարբեր ոլորտների ավելի քան 40 հայկական բիզնեսների հետ և փորձեցի խթանել զարգացեղ ՍՏ ոլորտի և տեղական բիզնեսների միջև փոխհարաբերությունները: CAPS-ի թիրախային ջանքերի և ուղղակի տեխնիկական աջակցության շնորհիվ շատ բիզնեսներ զգացին SS լուծումների կիրառնան ֆինանսական, խթանման և օպերացիոն օգուտները: Ես այս նախաձեռնությունը իսկապես արժեքավոր եմ համարում և կարծում եմ, որ այն մեծապես կնպաստի հայկական բիզնեսների արդյունավետության բարձրացմանը»:

ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՅԱՆ ԲԻԶՆԵՍԻՆ՝ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՊԵՍ ԱՌԱՎԵԼ ԱՌԱՋԱԴԵՄ ԴԱՌՆԱԼՈՒ ՆՊԱՏԱԿՈՎ

Հաշվի առնելով բիզնեսի կառավարման, վարման և խթանման ոլորտում Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների աճող ազդեցությունը՝ մերկայում տեխնոլոգիապես զարգացած լինելու անհրաժեշտությունն առավել կարևոր է, քան երբեմ:

Այս կարիքների ապահովման նպատակով CAPS-ը SS ոլորտի և տեղական բիզնեսի միջև փոխհարաբերություններ նախաձեռնեց, որի մի մասը՝ գրուսաշրջության և դեղագործության ոլորտների SS լուծումները ներկայացվել են տարատեսակ աշխատաժողովների ընթացքում: Դրանք կազմակերպվել են ինչպես DigiTec Բիզնես ֆորումի, այնպես էլ DigiTec Expo-ի ընթացքում՝ CAPS ծրագրի կողմից հրավիրված միջազգային փորձագետների և CAPS-ի օժանդակությունը ստացող SS ընկերությունների կողմից: Այս աննախադեպ միջոցառումները միավորեցին տեղեկատվական տեխնոլոգիաների, գրուսաշրջության և դեղագործական ոլորտները՝ նոր SS արտադրանքի և ծառայությունների մասին տեղեկատվություն ստանալու, ինչպես նաև գրուսաշրջության և դեղագործական ընկերությունների շրջանակներում հասուլ ՏՏ լուծումների մշակման և օգտագործման ուղղությամբ առավել սերտ համագործակցություն հաստատելու նպատակով:

Ինչպես նշեց CAPS ծրագրի ղեկավար Արտակ Ղազարյանը, «Հայաստանում լուրջ զարգացումներ են սպասվում SS կիրառման տեսանկյունից: Համաձայն SS զարգացման հայեցակարգի՝ կառավարությունը գալիք 9-10 տարիների ընթացքում նախատեսում է ընդլայնել համակարգիչների օգտագործումը մինչ 70%՝ ապահովելով մոտ 90%-ի չափ օգտագործում ուսումնական

հաստատություններում և առնվազն 10% օգտագործում՝ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում: Սա նշանակում է, որ առցանց SS աշխատաձրագործի պահանջարկը գրուսաշրջության և դեղագործական ոլորտներում զգալիորեն կը ընդլայնվի»:

Նպատակային միջոցառումների այս շարքն անցկացնելուց հետո, գրուսաշրջության և դեղագործության ոլորտում ներգրավված ծերնարկությունների շրջանում զգալի հետաքրքրություն է առաջացել իրենց արօյա գործունեության ընթացքում SS գործիքների օգտագործումն ընդլայնելու ուղղությամբ: Ելեկտրո այս հետաքրքրությունից CAPS ծրագիրը մեկնարկեց ծերնարկությունների մակարդակով իրականացվող օժանդակության ծրագրեր՝ այս ընկերություններին տեխնոլոգիապես առավել առաջադեմ դաշտավայրում ուղղված աջակցություն ցուցաբերելով:

Արդյունքում գրուսաշրջության ոլորտի մի քանի ընկերություններ որդեգրել են Որոնման համակարգի օպտիմալացման լուծումներ և ներկայիւմս վայելում են ինտերնետային մարկետինգի Փինանսական, գովազդային և գործառնական առավելությունները: Մի շաբ ՏՏ ընկերություններ մեծապես շահել են կաղորերի կառավարման և հաճախորդների հետ հարաբերությունների կառավարման (CRM) լուծումներ կիրառելու արդյունքում:

CAPS ծրագիրը համոզված է, որ այս նախաձեռնությունն առավել մեծ հետաքրքրություն կառաջացնի, երբ բիզնեսները տեսնեն SS գործիքների օգտագործման արդյունքում ստացված փաստացի արդյունքները, ինչը կիամեցնի բիզնես հանրության և SS ոլորտի միջև առավել ակտիվ համագործակցությանը: *

CAPS ծրագիրը մի շաբ միջոցառումներ է ծերնարկել Հայաստանի բիզնես հանրության ներկայացուցիչներին, մասնավորապես գրուսաշրջության և դեղագործության, գիտական ոլորտներին, ինչպես նաև ուսանողությանն ու պետական ոլորտի ներկայացուցիչներին SS ինտեգրման կարևորության և առավելությունների վերաբերյալ կրթելու ուղղությամբ:

Ամալյա Ստեփանյան

**Հայաստանի հյուրանոցների
միության տնօրեն**

Հյուրանոցների միության ստենքումը կարևոր նշանակություն ուներ Հայաստանի գրոսաշրջության ոլորտի զարգացման գործում, ինչին մեծապես նպաստեց USAID/CAPS ծրագիրը՝ միության հիմնադրումից հետո էլ գգալիորեն աջակցելով այդ կառույցի կայացման գործին: Այսօր Հյուրանոցների միությունն ունի 17 անդամ՝ ակտիվ գործող և արդյունավետ ծրագրեր իրականացնող լիովին կայացած կառույց է, որն արդեն ի վիճակի է ոլորտային ընդհանուր հետաքրքրության խնդիրներ վերհանելու և առաջարկելու դրանց լավագույն լուծումները: Եվ իհարկե, պետք է գնահատել, որ այս որակին հասնելու ճանապարհին մեզ մեծապես օգնել է CAPS ծրագիրը, որն իր նպատակաւորված քաղաքակա-

նությամբ, որակյալ խորհրդատվությամբ՝ և տեխնիկապես, և քարոյապես անրապես նորաստեղծ կառույցը որպես կենսունակ և օգտակար օղակ:

Հայաստանի գրոսաշրջության ոլորտի համար ընդհանրապես, և հյուրանոցների համար՝ մասնավորապես, խիստ կարևոր նպասածեռնություն էին մասնագետների որակավորման բարձրացմանն ուղղված բազմատեսակ դասընթացները: Մեր աշխատակիցները հնարավորություն են ունեցել մասնակցելու CAPS-ի հրավիրած միջազգային հեղինակավիր փորձագետների ու մասնագետների դասընթացներին:

Զբոսաշրջության ոլորտին մասնագետներ մատակարարող Բարձրագույն ուսումնական հաստատություն-

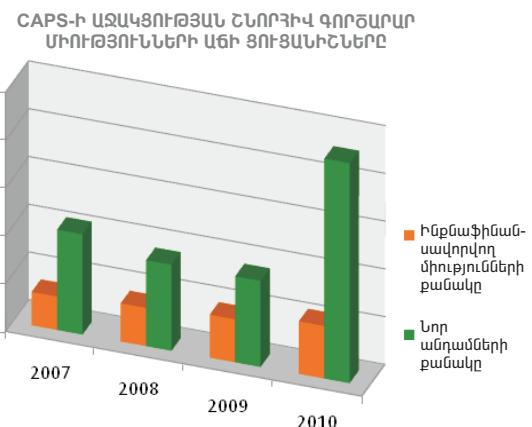
ները ևս ներգրավվել են ամառային դպրոցների ու ուսումնական պրակտիկաների ծրագրերում, որոնց արդյունքում բազմաթիվ ուսանողներ հնարավորություն են ստացել կրթության ընթացքում վճարվող պրակտիկա անցնել գրոսաշրջային ընկերություններում, և նրանցից լավագույններն աշխատանքի են տեղավորվել մեր հյուրանոցներում և գրոսաշրջային ընկերություններում: Մենք նախատեսում ենք շարունակել այդ դասընթացների պրակտիկան՝ նաև հետագայում, մասնակցելով մեր ոլորտի համար պատրաստվող կադրերի որակավորման գործընթացին:

CAPS-Ը ՄԻԱՎՈՐԵԼ Է ՄՐՑԱԿԻՑՆԵՐԻՆ ՀԱՆՈՒՆ ՄՐՑՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆ

Ասոցիացիայի հիմնումը դարձել է CAPS-ի կարևորագույն խնդիրներից մեկը, քանի որ միայն կազմակերպությունների միահամուռ ջանքերով է հնարավոր լուծել ոլորտի ընդհանուր խնդիրները և ամուր հիմք ստեղծել կայուն զարգացման համար: Ընկերությունների կազմակերպված ջանքերն առավել լւելի են դարձնում երանց ծայրը: Ուստիւսներն (ներաշյալ ֆինանսական) ավելի էքսկուզիվ են օգտագործվում՝ կոնկրետ նպատակներին ուղղված աշխատանքներն առավել արդյունավետ դարձնելով, եթե ընկերություններն ընդհանուր խնդիրների լուծնանն ուղղված իրենց ջանքերը համարեալի են:

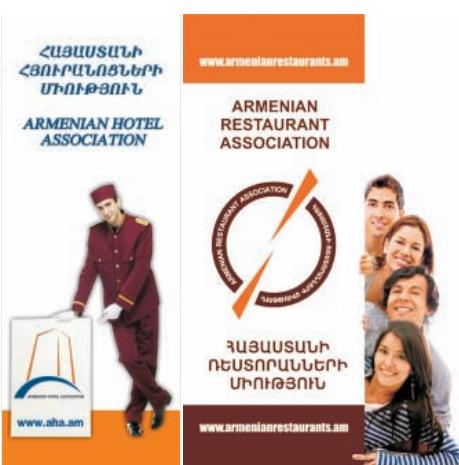
CAPS-ի գործունեության արդյունքում ստեղծվել են 4 նոր բիզնես ասցիացիաներ՝ *Տեղեկատվական տեխնոլոգիաների* և *տուրիզմի ընկերությունների* միավորմանը, ինչպես նաև առաջարկվել են նոր ծառայություններ՝ միությունների անդամների և ոչ-անդամների համար։ Հայաստանի Հյուրանոցների Ասցիացիան, Հայաստանում առաջին անգամ մեկնարկեց Ընդունելության բաժնի դեկավարների, Տնտեսական մասի ուսմանադրությունների և ՄԱՆԻՇ և

Հմիշքների գծով կեկավարների հատուկ վերապատրաստման դասընթացներ, ինչպես նաև հմտությունների կատարելագործման դասընթացներ՝ տարրեր բաժինների թրեյներների համար, տալով հավաստագրեր «Յուլանոցների և ռեստորանների անդրիկյան ասոցիացիայի» կողմից: «Յայաստաճի գիտերի միությունը» իրականացրեց Զբոսավարների Ասոցիացիաների Ֆեդերացիայի կողմից միջազգայնորեն ճանաչված մի ծրագիր՝ նոր տուրիստական ձեռնարկների մշակման և արդեն լիցենզավորված գիտերի վերապատրաստման նպատակով: Դեղարտադրողների և ներմուծողների միությունը սկսեց Պատշաճ արտադրական գործունեության և պատշաճ բաշխման գործունեության ստանդարտների վերաբերող վերապատրաստման ծրագիր՝ ըստ ԵՄ կանոնակարգերի: Միջազգային չափանիշներին համապատասխանող իրենց վերապատրաստման դասընթացների շնորհիվ ասոցիացիաները բարելավել են ավելի քան 300 միջին և բարձր մակարդակի դեկավարների հմտությունները:

գործընկերային կապեր են հաստատել ՀՀ կառավարության հետ՝ ոլրոտների զարգացման քաղաքականությունների մշակումն առավել արդյունավետ իրականացնելու նպատակով:

Սախորդ Յ Տարիների ընթացքում Ի ՏԾԱՌ-ը 15 հանդիպում է անցկացրել կառավարության հետ, այդ թվում՝ առանց փողկապների հանդիպումները, որոնց ընթացքում քննարկվել են քաղաքականություններին վերաբերող խնդիրների լայն շրջանակ՝ կրթությունից մինչև ֆինանսներ: Զբոսաշրջային և դեղագործական աստղիականներն ընդունակելով Ի ՏԾԱՌ հաջողությունը, ևս կազմակերպեցին նմանատիպ Փորումներ՝ կառավարության հետ քննարկելով նոր օրենքը տուրիզմի մասին, ԱԱՀ հարկատեսակի կիրառումը և ՊԱԳ ստանդարտի ընդունման օրենսդրական և սահմանադրություն:

Օրինակներ ասոցիացիաների համար CAPS-ի պատրաստած գովազդային նյութերից

Նադիա Պասկուալ

**Իտալական շուկայում CAPS-ի
գրոսաշրջության խորհրդատու**

CAPS ծրագիրը չափազանց կարևոր դերակատարություն է ունեցել Հայաստանը իտալական շուկայում խթանելու գործընթացում: Մինչ CAPS ծրագրի աշխատանքները շատ քիչ իտալացիներ էին լսել Հայաստանի և Վերջինիս գրոսաշրջային գրավչության մասին: Մարկետինգի ոլորտում հրաշալի փորձագետների օգնությամբ, CAPS ծրագրի կողմից մշակվեց գրոսաշրջության խթաննան նոր մոտեցում, որն է նպատակային մարկետինգը՝ Հայաստանը գրոսաշրջության հիմնական շուկաներում խթանելու համար:

Այս նոր ռազմավարության շնորհիվ ես ստանձնեցի իտալական գրոսաշրջության շուկայում և լրատվամիջոցների շրջանում լուսաբանման և մարկետին-

գի մի շարք աշխատանքների իրականացնան հանձնառություն՝ ԶԶԴԳ-ի (ներկայում՝ ՌԱՄ) հետ համագործակցությամբ և CAPS ծրագրի աշխատակազմի օպերատիվ աջակցությամբ: Այս նոտեցումը չափազանց արդյունավետ եղավ: Սահմանափակ բյուջեով հնարավոր եղավ Հայաստանի մասին հարյուրավոր հոդվածներ և ռեպորտաժներ հրապարակել գրոսաշրջային մասնագիտացված և լայն հասարակության համար նախատեսված իտալական մաճուլում, իսկ Խայալիայի տասնյակ նոր տուր օպերատորներ և ճամփորդական գործակալություններ սկսեցին վաճառել տուրեր դեպի Հայաստան 2007-2010թթ. ընթացքում:

Բացի այդ, Հայաստանը մասնակցեց առավել կարևոր ցուցահանդեսներին իտալերեն լեզվով պատրաստված մեծարանակ ճանաչողական նյութերով: Արդյունքում, հսկայական աճ գրանցվեց Խայալիայից Հայաստան ժամանող գրոսաշրջիկների թվում: Չնայած դեռևս շատ անելիքներ կան, կասկածից վեր է, որ այսօր արդեն Հայաստանն իր հաստատում տեղն է գրանցնում իտալական գրոսաշրջության շուկայում: Սա հնարավոր չէր լինի առանց վերջին հինգ տարիներին CAPS ծրագրի կողմից իրականացված աշխատանքների:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱԶՈՂՈՒԹՅՈՒՆԸ ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՉԲՈՍԱՇՐՋԱՅԻՆ ՇՈՒԿԱՅՈՒՄ

Հայաստանի գրոսաշրջության ոլորտի վերաբերյալ 2007թ. իրականացված համեմատական վերլուծությունից հետո CAPS-ը հետազոտություն անցկացրեց և ընտրեց համապատասխան թիրախային շուկաները Հայաստանի համար: Ուսումնասիրության արդյունքում առանձնացվեցին Խոշորագույն համայնքները՝ Արշակունյաց և Արտավազ գյուղերը: Հայաստանի գրոսաշրջության առաջնային գործակալության (ԶԳԴԳ) հետ համատեղ 2007թ. սկզբին ծերնամուլս եղավ Խոշորագույն համայնքների գրոսաշրջային առաջարկի խթանման գործընթացներին և պայմանագիր կնքեց Խոշորագույն տուրիստական բիզնեսի փորձառություն ունեցող, ազգությամբ խոշորագույն նախարարությունների և ազգային գործակալությունների:

2007-2010թթ. ընթացքում Նախարարությունը անցնամունք կազմուեց: Նա սկսեց կապեր հաստատել Խոշորագույն գործող բազմաթիվ մասնագիտացված տուրիստական ընկերությունների և գործակալությունների հետ՝ տուրիզմի ոլորտի լրագրողներին պարբերաբար տեղեկատվություն տրամադրելով Հայաստանի պատմության, մշակույթի և տուրիստական հետաքրքրություն ներկայացնող վայրերի մասին: Նա հատուկ ուշադրություն էր դարձնում Խոշորագույն անցկացվող գրոսաշրջության ամենամյա ցուցահանդեսներում Հայաստանի մասնակցությանը և խոշորագույն գրոսաշրջության ամենամյա ցուցահանդեսներում համար ճանաչողական այցերի կազմակերպմանը: Նախարարությունը գործում էր 2007-2009թթ. ընթացքում գրոսաշրջության ոլորտի գլխավոր ամսագրերում և թերթերում հրապա-

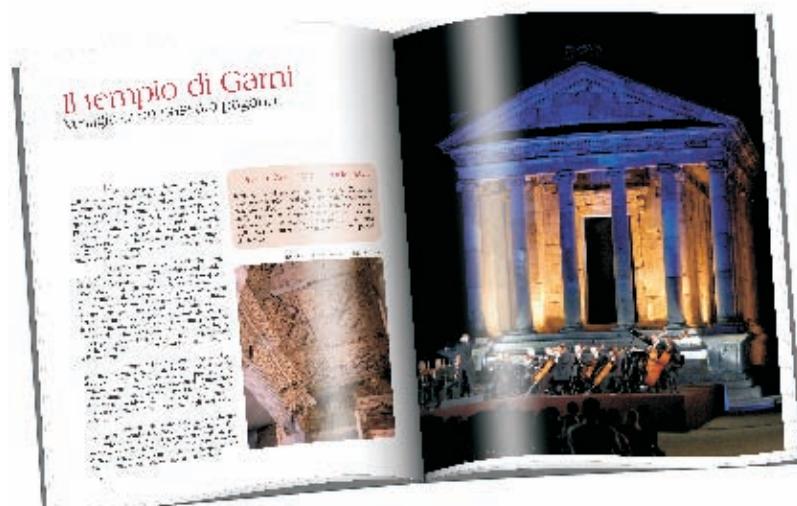
րակվեցին ավելի քան 180 օնլայն և տպագիր հոդվածներ՝ Հայաստանի վերաբերյալ: Հայաստանը և հայաստանյան տուրօպերատորները հայտնվեցին մի շարք տպագիր և օնլայն տուրիստական կատալոգներում, և ավելի քան 13000 գործակալություններում սկսեցին Հայաստանի մասին պարբերաբար թարմ տեղեկություններ ստանալ:

Լուսարամնան այս գործընթացների արդյունքում, խոշորագույն պարբերության 20 նոր տուրիստական գործակալություններ/տուրօպերատորներ սկսել են խմբեր ուղարկել Հայաստան, և ուղիղ պարբերական չվերթներ են իրականացվում Երևան-Շոօնի և Երևան-Վերոնայի ուղղություններով, նաև խոշորագույն տուրիստական տուրօպերատորների շրջանում գրանցվել է դեպի Հայաստան հանգստի նպատակով ուղևորությունների պահանջարկի 122% աճ: Խոշորագույն համեմատությունը տուրօպերատորների համար 2008թ. և 2009թ. տեղեկագրերում հայտարարել են դեպի Հայաստան նոր ուղևորությունների մասին, իսկ տուրօպերատորների կողմից:

Հայաստան այցելելու պահանջարկը գգալիորեն մեծացել է:

Այս միջոցառումների արդյունքն անշուշտ տպագրիչ է՝ հաշվի առնելով նաև այն փաստը, որ խթանման գործությունն իրականացվել է միայն անցած երեք տարիներին: Այսպիսով, կճնտրոնանալով նպատակային լուսաբանման մեկնարկի տարվա և դրան հաջորդող տարիների վրա՝ 2006թ.-ից 2009թ. միջև ընկած ժամանակաշրջանում, Հայաստան այցելած իտալացի գրոսաշրջիկների թվի տարեկան աճի տեմպը մոտ 14% է: Այս ավելի քան երկու անգամ գերազանցում է Հայաստան այցելող բոլոր գրոսաշրջիկների թվի աճին (6%), ինչը նշանակում է, որ Հայաստան այցելող իտալացի տուրիստների թվի աճը՝ 8%-ով գերազանցում է տուրիզմի ընդհանուր աճի ցուցանիշին:

Հաշվի առնելով այս ուշագրավ արդյունքները և ակնկալելով այս միջոցառումների շարունակականության ապահովման արդյունքում հետագա դրական առաջընթացը Հայաստան համար, Մրցունակության ազգային իիմնադրամը որոշել է մշտական իիմունքներով աշխատել Նախարարությունների մասին, իսկ տուրօպերատորների կողմից:

«Հոգևոր Հայաստան» իտալերեն ուղեցույցը, տպագրված CAPS-ի աջակցությամբ

Ալբերտ Սահակյան

Դեղերի և բժշկական տեխնոլոգիաների փորձագիտական կենտրոնի փոխտնօրեն

Դայաստանում դեղերի արտադրությունը կայացման փուլում է և, այս առումով, շատ տեղին էր Մրցունակ մասնավոր հատված Դայաստանում՝ CAPS ծրագրի գոյությունը, նպատակառուղղված խրախուսել և աջակցել տեղական դեղարտադրողներին՝ արտադրանքի որակի բարձրացման, արտաքին շուկաներ գրավելու և ճանաչում ու հեղինակություն ձեռք բերելու նպատակով:

Խիստ կարևոր է Եվրոպական ստանդարտների ներդրման գործընթացը, քանի որ առանց ՊԱԳ՝ Պատշաճ արտադրական գործունեություն, հավաստագրի հայ դեղարտադրությունը չի կարող ներկայանալ Եվրոպական շուկայում և շատ շուտով կվորցնի նաև ԱՊՀ անդամ երկրների արտահանման շուկան:

CAPS-ի շնորհիվ մեր ձեռնարկությունները ներկայումս շատ մոտ են այդ ստանդարտի ներդրմանը, ինչին CAPS-ն աջակցել է միջազգային փորձագետներ հրավիրելով, լուրջ դասընթացներ կազմակերպելով, խորհրդատվություն և տարրեր բնույթի տեխնիկական աջակցություն ցուցաբերելով: Անհամենատեղի է այսօր դեղարտադրության ոլորտը 2 տարի առաջվա հետ և դա CAPS-ի ձեռքբերումը կարելի է համարել:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ՝ ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՀԱՏՎԱԾԻ ՄՐՑՈՒՆԱԿՈՒԹՅԱՆԸ

2008 թվականից ի վեր USAID/CAPS ծրագիրը Հայաստանի դեղագործական ոլորտին տրամադրել է տարբեր տիպի աջակցություն ազգային, տարրածաշրջանային և միջազգային մակարդակներում առավել նրացունակ լինելու համար: USAID/CAPS-ի բազմաթիվ գործողությունների շարքում ոլորտի օրենսդրական միջավայրի բարելավումն ամենահաջողված նախաձեռնություններից էր:

Բնակչության անվտանգ, արդյունավետ, որակյալ և մատչելի դեղերով ապահովելուն ուղղված գործողությունների իրականացման շրջանակներում, Հայաստանի կառավարությունը ընդունեց «Պատշաճ արտադրական գործունեության կանոնների հաստատման մասին որշում՝ 2010թ. նոյեմբերի 25-ին»:

Այս նվաճման միջոցով կառավարությունը կերպարվելու տեղական դեղարտադրության կայուն, շարունակական զարգացումը՝ հաճածայն միջազգայնորեն ընդունված Պատշաճ արտադրական գործունեության կանոնների:

Պատշաճ արտադրական գործունեության կանոնները (ՊԱԳ) իրավական համակարգ են որակի մանրակրկիտ սկզբունքներով, որոնք կիրառվում են աշխարհի դեղագործական արտադրության ոլորտները ավելի քան 50 տարի, որպես նորմեր երաշխավորող որ արտադրանքը ունի ինքնություն, դեղաչափ, մարդություն և որակ ինչպես դրանք նախանշված էր ունենալ: ՊԱԳ ստանդարտներն ուժի մեջ են ավելի քան 100 երկրներում, և ՊԱԳ հաճապատճենանությունը արտահանման նախապայման է:

ՊԱԳ երաշխավորող համակարգ է, որ արտադրանքն անփոփոխ/շարունակական արտադրվում և հրսկվում է որակի ստանդարտներին համապատասխան: Այն նախագծված է նվազագույնի հասցնելու դեղագործական արտադրությունում առկա սիսկերը, որոնք հնարավոր չեն հայտնաբերել վերջնական արտադրանքի հսկման միջոցով: ՊԱԳ ընդունվում է արտադրության բոլոր ապեկտները՝ սկսած հումքից, տա-

րածքից և սարքավորումից մինչև դասընթացներն ու անձնակազմի հիգիենան:

Նոր ստանդարտների ներդրմամբ, Հայաստանի դեղագործական արդյունաբերությունն այժմ մտնում է փոփոխված ներդրման ժամանակաշրջան: Նոր շենքեր են ստեղծվել, դեղարտադրողները նախագծում են իրենց պլանները՝ ոչ միայն տեղական շուկան մատակարարելու, այլ նաև արտահանելու: Այս պլանները իրագործելու համար, դեղարտադրողներն որդեգրել են իրենց արտադրությունն այսօրվա որակի պահանջներին ներդաշնակեցնելու քաղաքականությունը: Համագործակցության ընթացքում, CAPS-ը կազմակերպեց իր կողմից հրավիրված, միջազգային փորձագետների անհատական այցելություններ տեղական դեղարտադրողներին, որի ընթացքում ընկերությունները գնահատվել են և տրամադրվել են առաջարկությունները բարելավման ուղղությամբ՝ ՊԱԳ ներդրման պահանջով: CAPS-ը շարունակարար համագործակցել է ՀՀ առողջապահության նախարարության, Հայաստանի Դեղերի փորձագիտական կենտրոնի, Հայաստանի դեղարտադրողների և ներմուծողների միության հետ: CAPS-ի մասնագետները և միջազգային փորձագետները կազմակերպեցին կլոր սեղան քննարկումների շարք կլաստերի ներկայացնելով միջազգային լավագույն փորձը: Այս գործունեությունները ուղեկցվում էին վերապատրաստման դասընթացներով՝ որակավորված և կոմպետենտ անձնակազմ ապահովելու համար:

ԵՄ ՊԱԳ կարգավորումն ընդունելը նշանակում է, որ հայկական դեղագործական արտադրանքը կկարողանա մտնել համաշխարհային շուկա: Միաժամանակ, միջազգայնորեն ընդունված ստանդարտների ներդրումը կարևոր է հենց երկրի համար էլ, հայսպահութերը կիրազեկվեն, որ արտադրական ամբողջ գործընթացը տեղական արտադրության դեղերի՝ սկսած որակի ստանդարտներից մինչև փաստաթղթերը, համապատասխանում են միջազգային ստանդարտներին, և հայրենական արտադրության դեղերը նշունակ են:

Դեղերի արտադրության հոսքագիծ «Մերիքալ Հորիզոնում»

Դոկտոր Խանը դասընթացի ժամանակ

Դկտ. Մահմուդ Ա. Խան

Միակ երկիրը որտեղ մարդիկ ինձ դիմում են «Խան ջան»

Չափազանց կարևոր է մտածել այս ծրագրի շրջանակներում նախաձեռնված արդյունավետ աշխատանքների շարունակականության մասին: Հաշվի առնելով բոլոր ձեռքբերումները՝ անհերքելի է, որ այսպիսի համագործակցությունն օգտակար է բոլոր հաստատությունների համար: Նմանատիպ գործընկերության ամիրամեցությունն ակնհայտ դարձավ Հայաստանի մի քանի ուսումնական հաստատություններ այցելելությունների և դասախոսական կազմի ու ուսանողների հետ քննարկումների արդյունքում: Հայաստանի հյուրընկալության և գրոսաշրջության ոլորտի ներկայացուցիչները նույնպես մեծապես հետաքրքր-

ված են այս հարաբերությունների զարգացմամբ: Անհրաժեշտ է օգտագործել պահը, և զարգացնել այս նախնական շփումների ընթացքում ձևավորված մոտիվացիան՝ CAPS ծրագրի և ԱՄՆ ՍԶԳ-ի կողմից գործադրվող ջանքերից առավելագույն օգուտ քաղելու նպատակով:

Ինձ համար չափազանց հետաքրքիր էր ներգրավվել այս աշխատանքներում, իսկ գրոսաշրջության և հյուրընկալության ոլորտի զարգացման ներուժը շատ ոգևորիչ է: Չափազանց գնահատելի են քազմաթիվ անհատ մարդկանց կողմից գործադրվող ջանքերը և ցուցաբերվող հյուրընկալությունը:

Հայաստանն ունի գրոսաշրջության հաջող զարգացման համար անհրաժեշտ ռեսուրսները և ներուժը, ինչն ավելի կարևոր է: Ես գտնում եմ, որ անհրաժեշտ է սկսել մարդկանց մտածելակերպի փոփոխությունից, ինչն էլ թույլ կտա կատարել կառուցվածքային փոփոխությունները: Անհրաժեշտ է շեշտը դմել հաճախորդների սպասարկման և հյուրընկալության որակի բարձրացման վրա, ինչին արդյունավետորեն նպաստել է CAPS ծրագրը:

ԱՐԵՎԱՏՅԱՆ ՓՈՐՁԻ ՆԵՐԴՐՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՒՄ

ԱՄՆՄԶԳ կողմից ֆինանսավորվող CAPS ծրագրի աջակցությամբ, Հայաստանի և ԱՄՆ ուսումնական հաստատությունների միջև ձևավորվել է համագործակցություն: Այս նախաձեռնության նպատակն է նպաստել ամերիկյան փորձի և ուսումնական պահանջերի համապատասխանեցման լավագույն պրակտիկաների ու նոր հնտությունների ձևավորման ծրագրերի ներդրմանը Հայաստանում՝ տեղական աշխատության զարգացման ուղղված նախաձեռնությունների շրջանակներում:

Երևանի Զքոսաշրջության, սպասարկման և սմբի արդյունաբերության հայկունական պետական քողեջի (ՀՀՔ) և Վիրշինիայի Պոլիտեխնիկական ինստիտուտի և պետական համալսարանի (Վիրշինիամեթք) Հյուրընկալության և գրոսաշրջության կառավարման ֆակուլտետի ներկայացուցիչների 2008-2010թթ. տեղի ունեցած չորս հանդիպումները տվեցին նշանակալի արդյունք՝ ՀՀՔ-ում փորձի և ուսումնական պահանջերի ու նոր հնտությունների ձևավորման ծրագրերի ներդրման առօսումված սահմանադրությունը՝ հյուրընկալության և գրոսաշրջության կառավարման ոլորտում: «Անրի անվտանգություն և ապահովություն», «Վաճառքը և մարկետինգը հյուրընկալության ոլորտում», «Սպասարկման/ծառայակայությունների կառավարում» և «Հաճախորդների սպասարկում» թեմաներով ուսուցողական ծրագրերն արդեն իսկ ինտերվել և հաջողությամբ ուսուցանելու են բոլեցում: Նշված ուսուցողական ծրագրերը նաև օգտագործվել են վերապատրաստանների վերապատրաստման դասընթացների համար, ինչը երկարաժամկետ ազդեցություն կունենա հնտությունների ձևավորման և զարգացման վրա: Այսպիսով, նախաձեռնությունը գրանցել է դրական արդյունք՝ գրոսաշրջության ոլորտում աշխատության հրմտությունների բարելավման և հնուտ կադրերի առկայության ապահովման առօսում:

Ինչպես նշվել է հյուրընկալվող պրոֆեսորների կողմից, Հայաստանում գրոսաշրջություն դասավանդող դասախոսներն ունեն շարունակական կրթության կամ վերապատրաստման ծրագրերին մասնակցելու սահմանափակ հնարավորություններ, եթե այդպիսի ընդհանրապես կամ: Այս համագործակցությունն օգնել է բարելավել դասախոսների հնտությունը և գիտելիքների հյուրընկալությունը և գրոսաշրջության վերաբերյալ:

Արտակ Ղազարյանը հանձնում է դասընթացի վկայագիր

Են ոլորտում գրոսաշրջության մասնագետների նկատմամբ առկա պահանջները: Նախագծի շրջանակներում իրականացված տարրեր դասընթացներին մասնակցել է ավելի քան 1,500 գրոսաշրջության ոլորտի ներկայացուցիչ, ուսանող և դասախոս հայ-հունական բոլեցից, Հայաստանի Տնտեսագիտական պետական համալսարանից (Ենեգանաձիրի մասնաճյուղ), Սլավոնական համալսարանից, Եվրոպական տարածաշրջանային ակտունիայից, Հայաստանի տուրիզմի հնտիստուտից, Պետական հունական ինստիտուտ բոլեցից և Վ. Բրյուսովի անվան պետական լեզվաբանական համալսարանից: Արդյունքում, նրանք ստացել են տեղեկատվություն, որն օգտակար կիրար իրենց ներկային գործունեության համար և կօգնի նրանց ընդունակությունը՝ հյուրընկալության և գրոսաշրջության կառավարման ուղղությունում:

Ավելին, վերոհիշյալ համագործակցությունն օգնեց ոլորտի մասնագետներին համագործակցության և գրոսաշրջության ոլորտում հարողելու համար անհրաժեշտ գիտելիքների և հմտությունների կարևորությունը և անհրաժեշտությունը իրենց ընտրված գործունեության ոլորտում:

CAPS ծրագրի Ուսումնական հաստատությունների ականախական գործընկերության նախաձեռնությունները իրանց փորձառությունը՝ հյուրընկալության և գրոսաշրջության կառավարման ուղղությունում ներկայում ուղղված գործունեությունը՝ ձևավորելով փոխգործակցություն Հայաստանի և ԱՄՆ-ի հաստատությունների միջև և ընթացելով գիտելիքների հասանելիություն:

Ուսումնական ծրագրերին մասնակցող հաստատությունները կշարունակեն մեծացնել այս նախական շփումների արդյունքում ձևավորված խրաները և մուտիկացիան CAPS-ի և ԱՄՆՄԶԳ-ի կողմից գործադրված ջամբերից լիարժեք օգուտ քաղելու համար:

GITI 2009 համաժողովում «Նորք» կենտրոնը նրանակ է ստանում Թիֆլիսի, Վրաստան

Հայկ Զոբանյան

«Նորը» տեղեկատվա- վերլուժական կենտրոնի տնօրեն

«Մրցունակ մասնավոր հատված Հայաստանում» ծրագիրն այս տարիների ընթացքում կարևոր առաքելություն է ունեցել հանրապետության ՏՀՏ ոլորտի զարգացման գործում: Ես կառանձնացնեի տեղեկատվական տեխնոլոգիաների համայնքի հզորացման և համախմբման գաղափարախոսության տարածման աջակցությունը: Մեծապես, նաև CAPS ծրագրի շնորհիվ այժմ IT համայնքը Հայաստանում ամենահամախմբված քիզնես համայնքն է, համերաշխության ու համագործակցության յուրահատուկ դրսողությունը: Սա կարևոր նախապայման է ընդհանուր ոլորտի զարգացման և առողջ մրցակցության համար:

Տարբեր՝ պաշտոնական և ոչ պաշտոնական, նախաձեռնությունների միջո-

ցով CAPS ծրագիրը նպաստեց IT համայնքում համընդհանուր հետաքրքրությունների, իինախնդիրների լուծման ուղիների ձևավորմանը: Որպես նշված նախաձեռնությունների մշտական մասնակից, կարծում եմ, որ դրանց արդյունավետությունը բավականին բարձր է եղել:

CAPS-ի գործունեության մեջ առանձնահատուկ կարևորություն են նպատակադիրված հոգատար վերաբերմունքը երիտասարդական նախաձեռնությունների և նորաստեղծ ընկերությունների նկատմամբ: Start-up ընկերություններին աջակցելու հետևողական քաղաքականությանը, CAPS-ը օգնեց երիտասարդներին կազմակերպվել և զարգանալ, լինել մրցունակ:

Վերջին տարիներին մեր նորաստեղծ ընկերությունները հաջողությամբ մասնակցում են տեղական, տարածաշրջանային և արտերկրյա միջոցառումների, մրցույթների՝ դաշնալով հաղթողներ: Ստեղծվել է նորաստեղծ ընկերությունների IT ակումբ, որտեղ նրանք արդեն իրենց հասակալիցներին օգնում են մտել SS ոլորտի ակտիվ թիզմեսի դաշտ: Այս նույն գաղափարախոսության մասն է նաև CAPS-ի նախաձեռնությամբ իրականացվող վճարվող պրակտիկան՝ ուսանողների համար, որի շնորհիվ բազմաթիվ ուսանողներ աշխատում են SS ընկերություններում, այդ պրակտիկայի ընթացքում գումար վաստակում, և շատերն էլ պրակտիկայի ավարտին աշխատանքի են անցնում:

ԻՆՖՈՐՄԱՑԻՈՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԻ ԶԵՌԱՆԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆ ՕԳՆՈՒՄ Է ՀԱՅԿԱԿԱՆ SS ԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻՆ ԻՆՏԵԳՐՎԵԼ ՏԱՐԱԾՈՂԱՆԱՅԻՆ ԿԼԱՍՏԵՐԻ ՄԵԶ

CAPS-ի աջակցության շնորհիվ Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ծեռնար կուրսուների միությունը (ԻՏՉՍ) և ԷԼԲԱ միությունները յուրաքանչյուր տարի Կրաստանում ակտիվորեն մասնակցում են ավանդական դարձած GITI տեղեկատվական տեխնոլոգիաների կոնֆերանսին և օգնում են հայկական SS ծեռնարկություններին ինտեգրվելու տարածաշրջանային SS կլաստերի մեջ: Այս կոնֆերանսի նպատակն է քննարկել տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դերը սոցիալ-տնտեսական զարգացման մեջ, կապեր ստեղծել շահառուների հետ և SS լուծումների կարևորության մասին պատկերացում ձևավորել հասարակության մեջ: Այս կոնֆերանսին մասնակցում են հարավ-արևելյան Եվրոպայից, Լատվիայից, Ռուսականից և Ռուսաստանից SS միությունների և արաջատար ընկերությունների ղեկավարներ՝ ներկայացնելով իրենց երկրների հաջողությունները SS ոլորտում և խթանելով նոր գործարար կապերի զարգացումը: Կոնֆերանսի ժամանակ տեղի է ունենում մրցանակաբաշխություն, որը նպատակ ունի ցուցադրել SS ընկերությունների լավագույն լուծումները տարբեր ոլորտների համար: Ավանդաբար, մրցանակաբաշխության ժողովի ամենա է լինում նաև ԻՏՉՍ ներկայացուցիչը:

Այս այցելությունների արդյունքները տպավորիչ էին՝ ԻՏՉՍ-ն համագործակցություն հաստատեց GITI-ի կազմակերպիչների հետ, այնուհետև վերջիններս մասնակցեցին ԻՏՉՍ «Հանդիպում առանց փողկապների» միջոցառմանը Դիլիջանում, որտեղ ներկայացրեցին Վրաստանի կառավարության կողմից կիրավող SS լուծումները: ԻՏՉՍ-ն կապեր հաստատեց էլեկտրոնային

կառավարության և էլեկտրոնային անվտանգության միջազգային փորձագետ, բրիտանացի Դեյվիդ Փրոբերի հետ, ով հետագայում Յայաստանի համար մշակեց էլեկտրոնային կառավարության ճանապարհային քարտեղ և էլեկտրոնային կառավարման ներդրման նախագիծ: Բացի այդ, հայկական ծեռնարկությունները տարածաշրջանային ճանաչում ծեռք բերեցին՝ արժանանալով բազմաթիվ մրցանակների:

GITI-ում մասնակցության արդյունքում նաև ԻՏՉՍ կապեր հաստատեց հարավ-արևելյան երկրների SS ընկերությունների միության հետ, դառնալով այդ միության խորհրդի անդամ: Դրա շնորհիվ ԻՏՉՍ-ն կարողացվ կազմակերպել հայկական ընկերությունների մասնակցությունը Մակեդոնիայում տեղի ունեցած B2B միջոցառմանը, որտեղ համագործակցության պայմանագրեր կնքվեցին 3 եվրոպական ընկերությունների հետ, իսկ այնուհետև 8 եվրոպական SS ընկերությունների միություններ երևանում մասնակցեցին ԻՏՉՍ միության կողմից կազմակերպված Դիլիջեր բիզնես ֆորումին՝ միջոցառմանը տարածաշրջանային շունչ հաղորդելով և հնարավորություն տալով Բիզնես ֆորումի բոլոր մասնակիցներին կապեր հաստատել եվրոպական գործընկերների հետ: *

Երկու տարվա ընթացքում 7 հայկական SS ընկերություն արժանացել է մրցանակների՝ «Լավագույն B2B լուծում», «Լավագույն նախագծային առաջարկ», «Տարվա լավագույն ինտեգրատոր», «Լավագույն ամբողջական գործարար լուծումներ» անվանակարգերում:

GITI 2010, Թբիլիսի

Արման Աթոյանը ներկայացնում է X-Tech-ի աշխատանքները DigiTec Բիզնես ֆորումուն

Արման Աթոյան

X-Tech ընկերության ղեկավար

CAPS-ի հետ համագործակցել ենք ավելի քան երկու տարի, այն ժամանակից, երբ առաջին անգամ ստեղծում էինք օնլայն SS «Ինչ կա չկա» տեղեկագիրը: Դիմա CAPS-ի աջակցությամբ արդեն ստեղծել ենք նույնանում՝ «Ինչ կա չկա», սոցիալական ցանցը:

Լինելով նորաստեղծ ընկերություն՝ մենք արժանացանք CAPS-ի ուշադրության ու համագործակցության հրավեր ստացանք, ինչի շնորհիվ 2008թ.-ից սկսած կարողացել ենք մասնակցել Դայաստանում ու Վրաստանում կազմակերպված SS ոլորտի մի շարք խոշոր միջոցառումների եւ մրցույթների՝ հիմնականում հայտնվելով լավագույնների, հաղթողների շարքում:

Գնահատելի է, որ CAPS-ը Start-up ընկերությունների խրախուսման լավ ավանդույթ ստեղծեց, և ոչ միայն մեր կազմակերպությունը վայելեց դրա ոգևորող արդյունքները, այլև դա մեծ խթան էր նաև մի շարք այլ՝ այս դաշտում առաջին քայլեր կատարող ընկերությունների համար:

ՏՏ ԱՎԱԳ ՍԵՐՈՒՆԴՆ ԱԶԱԿՑՈՒՄ Է ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԻՆ

Հայաստանի SRS ոլորտի գարզացման նոր, հաճապարփակ ռազմավարությունը, որը մշակվել է CAPS-ի օժանդակությամբ և ընդունվել Հայաստանի կառավարության կողմից 2008թ., ի լրումն տարբեր այլ ուղղությունների, կենտրոնանում է տեխնոլոգիաների ոլորտում նորաստեղծ ընկերությունների համար ֆինանսավորման և աջակցության մեխանիզմների ստեղծման վրա, քանի որ Հայաստանն իր առջև հավակնությանը է դրել՝ մինչ 2018թ. ումնալ 1000 SS ընկերություն:

Ամեն տարի SS ընկերությունների թիվը Հայաստանում աճում է: 2008թ. կար 200 SS ընկերություն, այս թիվը վերջին 2 տարում ավելացավ ևս 60-ով: Այսուամենայնիվ, ոլորտի առաջատար մասնագետները գտնում են, որ ամի այս տեմայը բավարար չէ նախանշված նպատակին հասնելու համար: Այս հարցի լուծման նպատակով CAPS ծրագիրը ձեռնամուկս է եղել SRS նոր ընկերությունների ստեղծման և զանգացման խամանն ուղղված գործողությունների:

Այդ միջոցառումների թվում է SRS նոր ստեղծված ընկերություններին շարունակական աջակցություն ցուցաբերելը՝ DigiTec Expo և DigiTec Business ֆորումին մասնակցելու համար, որոնք Հայաստանում կազմակերպվող SS ոլորտի զիսավոր միջոցառումներն են: CAPS-ի աջակցությամբ ամեն տարի 10-11 SS նոր ստեղծվող ընկերություններ ցուցադրում են իրենց արտադրանքները և ծառայությունները DigiTec միջոցառումների ժամանակ, կազ են հաստատում շուկայի գլխավոր մասնակիցների հետ, նոր գործընկերներ են գտնում և նոր շահավետ հարաբերություններ են հաստատում: 2010թ. DigiTec եքսպոյի ժամանակ Հայաստանի կողմից ֆինա-

սավորվող ընկերությունների տաղավարներ այցելածների թիվը կրկնապատկվել է, կազմելով՝ միշտնը 1000 այցելություն, որի 10%-ը, ըստ այդ ընկերությունների գնահատականի, պոտենցիալ հաճախորդներ էին:

Մեկ այլ նախաձեռնությամբ, CAPS-ը SS պրոֆեսիոնալներին աջակցել է SS ակումբային հանդիպումների կազմակերպման գործում: Ակումբը կարելի է բնութագրել որպես հայտնի «Հանդիպում առանց փողկապի» ֆորումների երիտասարդական տարրերակ: Այս հանդիպումները հիմնալի հնարավորություն են ընձեռում ուսանողներին և SS ոլորտի երիտասարդ մասնագետներին՝ ոչ պաշտոնական միջավայրում, SS ոլորտի հիմնախնդիրների և մարտահրավերների քննարկման համար: Ակումբի հիմնումը շահեկան էր, քանի որ, կարծես թե, առկա է հաղորդակցության պակաս երիտասարդ մասնագետների և նրանց ավագա, ավելի արհեստավայր գործընկերների միջև: SS Ակումբը համախմբում է այս մասնագետներին՝ նրանց հնարավորություն տալով շփվել Ակումբի կողմից կազմակերպված միջոցառումներին, ստեղծել նոր ընկերություններ, համատեղ ծրագրեր իրականացնել և ընթացիկ նախագծերում ընդգրկել ուսանողներին:

Բացի այդ, CAPS-ը նորաստեղծ SS ընկերությունների համար կազմակերպել է ձեռնարկատիրական հնտությունների կատարելագործման ուղղված մի շարք դասընթացներ: Ըստ դասընթացի մասնակիցների, դրանք կարևոր փորձ էին իրենց համար, քանի որ ներկայացվում էր իրական բիզնեսի գործնական մոդելը, ինչը բավականին ուսանելի էր:

Ըստ CAPS-ի Տեղեկատվական Տեխնոլոգիաների կլաստերի համակարգող Արմեն Աբրահամյանի՝
1000 SS ընկերություն ունենալու հավակնութ նպատակին հասնելու համար պետք է ծանապարհ բացել SS երիտասարդ մասնագետների համար և աջակցել նրանց նոր ընկերություններ հիմնելու գործում՝ այնպես, որ յուրաքանչյուր երիտասարդ մասնագետ հավատա, որ ինքն էլ կարող է իր սեփական բիզնեսը սկսել:

Սիկոռուլաճ դասընթացի մասնագետները բիզնեսի գաղացման մասնագետ Մարինա Պողոսյանի հետ

ՀՅ Էկոնոմիկայի նախարար Ն. Երիցյանը և ԻՏԶՄ տնօրեն Կարեն Վարդանյանը DigiTec Expo ամենամյա ցուցահանդեսի բացմանը

Կարեն Վարդանյան ԻՏԶՄ գործադիր տնօրեն

Մեր ծրագրերից շատերում համագործակցում ենք USAID/CAPS ծրագրի հետ, մասնավորապես վերջին տարիներին մեր համագործակցության հիմնական թիրախը նորաստեղծ ընկերություններն են: Փորձում ենք համատեղ աջակցել, որպեսզի հնարավորինս շատ նոր ընկերություններ ստեղծվեն և դուրս գան շուկա:

CAPS-ի ղերը հատկապես կարևորում են համաշխարհային շուկա դուրս գալու մեր ջանքերին աջակցելու առումով, իենց նրանց շնորհիվ մենք կարողացանք Հայաստանը ներկայացնել համաշխարհային SS կոնֆերենին, մասնակցեցինք Գերմանիայում կայացած CeBIT ցուցահանդեսին և այլն:

Հայաստանում և Վրաստանում տեղի ունեցած SS ոլորտի խոչոր միջոցառումներին տարեցտարի ավելի ու ավելի շատ նորաստեղծ հայկական ընկերություններ են մասնակցում՝ CAPS-ի աջակցության շնորհիվ: Կարևոր եմ գնահատում նաև CAPS-ի խորհրդատունների աշխատանքը, քանի որ նրանց օգնությամբ մեր միջոցառումները ճիշտ են կազմակերպվում եւ ամեն անգամ ավելի լավ արդյունքներ են արձանագրվում:

SS ՈԼՈՐՏՆ ԱՐԴԵՆ ՎԱՅԵԼՈՒՄ Է ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՐՁԱԾ ԽՈՇՈՐ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ ՕԳՈՒՏՆԵՐԸ

CAPS ծրագիրը Հայաստանում տեղեկատվական տեխնոլոգիաների ոլորտի զարգացման համար օգնություն է տրամադրել 2006թ. ի վեր՝ ոլորտի շահառուների հզորությունների կատարելագործման նպատակով: ՏՀՏ ընկերությունների և նրանց հաճախորդների համար նպաստավոր բիզնես միջավայրի սկզբնավորմանը և տեղեկատվական հասարակության ստեղծմանն ուղղված CAPS-ի բազմաթիվ միջոցառումների թվում DigiTec էքսպոն և DigiTec բիզնես ֆորումներն առավել հաջողված նախաձեռնություններն են:

DigiTec էքսպոն, որն առաջին անգամ կազմակերպվել է 2005թ. ՀՀ վարչապետի բարձր հովանու ներքո, դարձել է Հայաստանի միջազգային հիմնարկների, կառավարության ներկայացուցիչների և գործարար սպառողների գլխավոր ֆորումը, որտեղ ներկայացվում են նոր ապրանքներն ու ծերքբերումները, սկիզբ են դրվում նոր գործարար հարաբերություններ և ընդլայնվում են միջազգային կապերը:

CAPS-ը շարունակական աջակցություն է տրամադրել Ինֆորմացիոն տեխնոլոգիաների ծեռնարկությունների միությանը (ԻՏՀՍ) DigiTec ցուցահանդեսների կազմակերպման գործում՝ Հայաստանի ՏՀՏ ոլորտի զարգացմանը և ՏՀՏ մրցունակության խթանմանը նպաստելու նպատակով: Այդ աջակցությունն սկսում է ԻՏՀՍ-ի կարողությունների կատարելագործումից, արդյունավետ իրազեկումից մինչև ՏՀՏ ծեռներեցության խթանումը և ՏՀՏ սկսնակ ընկերություններին աջակցությունը:

CAPS-ի նպատակային աջակցության շնորհիվ DigiTec էքսպոն յուրաքանչյուր տարի շարունակում է գերազանցել նախորդ տարվա ծեռքբերումները: Տարեցտարի մեծանում է էքսպոյի նկատմամբ հետաքրքրությունը՝ տեղական, տարածաշրջանային, ինչպես նաև միջազգային մասնակիցների շրջանում:

Ամենամյա DigiTec էքսպոյի այցելուների շրջանում անցկացված հետազոտությունը ցույց տվեց, որ այցելուների գրեթե 20%-ը գործարար համայնքի համար, որտեղ կրնարկվի ՏՀՏ լուծումների կիրառությունը բիզնեսում:

2010թ. DigiTec-ում ներկայացված են եղել 68 ընկերություններ 2009թ. 52-ի դիմաց, և գրանցվել է 16000 այցելություն՝ 4000-ով ավելի, քան անցյալ տարի, ցուցահանդեսի օտարերկյա մասնակիցների կամ Հայաստանում նրանց ներկայացուցիչների թիվը կրկնապատկվել է (5-ից դառնալով 10), ինչպես նաև կրկնապատկվել է հովանավորների թիվը:

Ավելի քան 60 ընկերություն ներկայացավ DigiTec 2010-ին

Դարձներ են, որոնք փնտրում են նոր տեխնոլոգիաներ: Որպես ԻՏՀՍ կարողությունների զարգացմանն ուղղված աջակցության շարունակություն, CAPS-ի միջազգային խորհրդատու Մայք Դուկանսկի խորհրդությունը առանձին, ավելի լուրջ միջոցառում՝ հատուկ գործարար համայնքի համար, որտեղ կրնարկվի ՏՀՏ լուծումների կիրառությունը բիզնեսում:

Դա եղավ DigiTec բիզնես ֆորումը, որը մեկնարկել է 2008թ. հունիսից՝ CAPS-ի տեխնիկական աջակցությամբ: Այդ ժամանակից ի վեր շարունակական աջակցություն է ցուցաբերվել այդ ֆորումների կազմակերպման համար, մասնավորապես ՏՀՏ ոլորտի սկսնակ ընկերություններին հնարավորություն տալով գործարարներին ցուցադրել իրենց լուծումները և գործարքներ կնքել: Այժմ արդեն երրորդ տարին է, որ կազմակերպվում է Բիզնես ֆորումը, և այն, իրոք, դարձել է Հայավարելյան Եվրոպայի ՏՀՏ ասոցիացիաների և ՏՀՏ ծեռնարկությունների մասնակցությամբ անցկացվող տարածաշրջանային խոշոր միջոցառում: ☀

Եղիշե Թանաչյանը և Ներսես Երիցյանը CTS ցուցահանդեսի ժամանակ

Եղիշե Թանաչյան

**ճամփորդական գործակալների
հայկական միության
փոխնախագահ**

Վերջին 4 տարիների ընթացքում CAPS ծրագրից ստացել ենք ֆինանսական և տեխնիկական լուրջ աջակցություն, և մեր համագործակցությունը շատ արդյունավետ են գնահատում: Այն մեծատես նպաստեց զրուսաշրջության զարգացմանը, տարածաշրջանային լուրջ կապերի հաստատմանը և կայուն հարաբերությունների ստեղծմանը:

Դատկապես ուզում են առանձնացնել համատեղ կազմակերպված CTS ցուցահանդեսը, որը մեծ հաջողություն ունեցավ և ամրապնդվեց որպես Հայաստան - Վրաստան- Թուրքիա զրուսաշրջային հետաքրքրությունները համատեղող՝ տարածաշրջանային խոշոր միջոցառում:

Վերջին 10-15 տարիների ընթացքում զրոսաշրջության ոլորտին աջակցող տարրեր ննանատիպ ծրագրեր եղել են, բայց դրանցից, միանշանակ, առանձնացնում են CAPS-ը որպես ամենալուրջ և տևական ծրագիր, որը զրոսաշրջության ոլորտում ենթակառուցվածքների կայացման համար իսկապես բավականին լուրջ հիմնաքաղեր ստեղծեց:

CAPS ԾՐԱԳՐԻ ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՏԱՐԱԾԱՇԽԱՆԱՅԻՆ ՉԲՈՍԱՇՐՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ԱՄԵՆԱՄՅԱ «ԿՈՎԿԱՍՅԱՆ ՉԲՈՍԱՇՐՋԱՅԻՆ ՑՈՒՑԱՐԱՆԴԵՍ» (CTS) ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

2007թ.-ից ի վեր CAPS ծրագիրն աջակցել է Հայաստանում անցկացվող ամենամյա «Կովկասյան գրոսաշրջային ցուցահանդես»-ի (CTS) կազմակերպմանը: 2010թ.-ին անցկացվեց արդեն չորրորդ ցուցահանդեսը CAPS ծրագրի մշտական աջակցությամբ: Միջոցառումն իրականացվել է ճամփորդական գործակալների ամերիկան միության (ASTA) հայաստանյան ներկայացուցության կողմից՝ ճամփորդական գործակալների հայկական միության (AATA) և մասնավոր ոլորտի գործարար միությունների հետ համագործակցությամբ, ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարարության հեվիսունությունում:

Միջոցառման նպատակն է խանակել ներզնա, տարածաշրջանային, ներքին և արտազնա գրոսաշրջությունը Հայաստանուն, բարեկավե երկրի որպես գրոսաշրջային ուղղության կերպարն աշխարհում և մեծացնել հասարակության իրագեկությունը Հայաստանի գրոսաշրջության ոլորտի մասին:

2008թ.-ից սկսած CTS ցուցահանդեսի կազմակերպիչներն սկսել են աշխատել տարածաշրջանային և միջազգային գրոսաշրջության զարգացման ուղղությամբ, հրավիրելով գրոսաշրջային կազմակերպությունների հարևան և հեռու երկրներից Թուրքիայից, Վրաստանից, Լեռնային Ղարաբաղից, Ուգրեկստանից, Ֆինլանդիայից, Ռումինիայից, Խորաբարից, Հունաստանից և Թումինիայից: CTS-ի ընթացքուն նաև կազմակերպվել են ճանաչողական ուղևորություններ՝ օտարերկրյա հյուրերի և ցուցահանդեսի նախակիցների համար դեպի Հայաստանի տարբեր վայրեր, նրանց առկա գրոսաշրջային առաջարկներին ծանոթացնելու նպատակով:

Տարեցտարի CTS գրոսաշրջային ցուցահանդեսն ընդլայնում է իր աշխարհագրությունը և վեր է ածվում ավելի խոշոր միջոցառման: 2007թ.-ի CTS ցուցահանդեսին մասնակցում էր 49 տեղական կազմակերպություն (ունեցավ

11,000 այցելու): 2008թ.-ին դրանց քանակը աճեց՝ հասնելով 64-ի, այդ թվում եղան մասնակիցներ արտասահմանից՝ Վրաստանից, Ուգրեկստանից, Թուրքիայից և Լեռնային Ղարաբաղից (ունեցավ 17,000 այցելու): 2009թ.-ին արդեն մասնակցում էր 67 կազմակերպություն, որոնց թվում էին մասնակիցներ՝ Վրաստանից, Խորաբարից, Հունաստանից և Լեռնային Ղարաբաղից (ունեցավ 18,000 այցելու):

2010թ.-ը ամենահաջողն էր CTS ցուցահանդեսի համար: Այն հյուրներեկալեց ընդհանուր առնամը 87 մասնակից, այդ թվում 13-ը Թուրքիայից, 6-ը՝ Վրաստանից և 2-ը՝ Թումինիայից: Եթենային Ղարաբարը ներկայացնում էր մեկ ընկերություն: Երևանից և Հայաստանի տարբեր մարզերից մասնակցում էր 65 ընկերություն: 2010թ.-ի CTS ցուցահանդեսը բացարկել էր նաև այցելուների առունուկ: Առաջին երկու օրվա ընթացքում ցուցահանդես այցելեց 20,000 մարդ: 2010թ.-ին առաջին անգամ CTS-ը հյուրներեկալեց B2B սեմինար Թուրքիա-Վրաստան-Հայաստան ծեմաշափով, որին մասնակցեցին հյուրեր՝ Թուրքիայից և Վրաստանից: Սեմինարը Հայաստանի, Վրաստանի և Թուրքիայի տուրոպերատորներին հնարավորություն տվեց քննարկել տարածաշրջանային համագործակցության զարգացման հեռանկարները: Սեմինարին մասնակցեց տասը ներկայացուցիչ Թուրքիայից, ինչնաև Վրաստանից և Թումինիայից: CTS-ի ընթացքուն նաև կազմակերպվել են ճանաչողական ուղևորություններ՝ օտարերկրյա հյուրերի և ցուցահանդեսի նախակիցների համար դեպի Հայաստանի տարբեր վայրեր, նրանց առկա գրոսաշրջային առաջարկներին ծանոթացնելու նպատակով: *

Տարեցտարի CTS գրոսաշրջային ցուցահանդեսն ընդլայնում է իր աշխարհագրությունը և վեր է ածվում ավելի խոշոր միջոցառման: 2007թ.-ի CTS ցուցահանդեսին մասնակցում էր 49 տեղական կազմակերպություն (ունեցավ

2007թ.-ի CTS-ի համեմատ 2010թ.-ի ցուցահանդեսը գրանցեց 78% աճ օտարերկրյա մասնակիցների մասով՝ այսպուտք ավելի լայն ճանաչում է ձեռք բերում երկրի սահմաններից դուրս, խթանում է տարածաշրջանային գրոսաշրջության զարգացումը և մեծացնում է իրագեկությունը Հայաստանի և Կովկասի, որպես գրոսաշրջային ուղղության մասին:

Վաճի պատվիրակությունը հուշանվեր է փոխանցում դոկտոր Զարինդեր Զիմային

Տեղեկատվական վահանակների տեղադրում Մատենադարանում

ՈՒԿ ՆԵՐ

ԱՄԱՓ տնօրեն

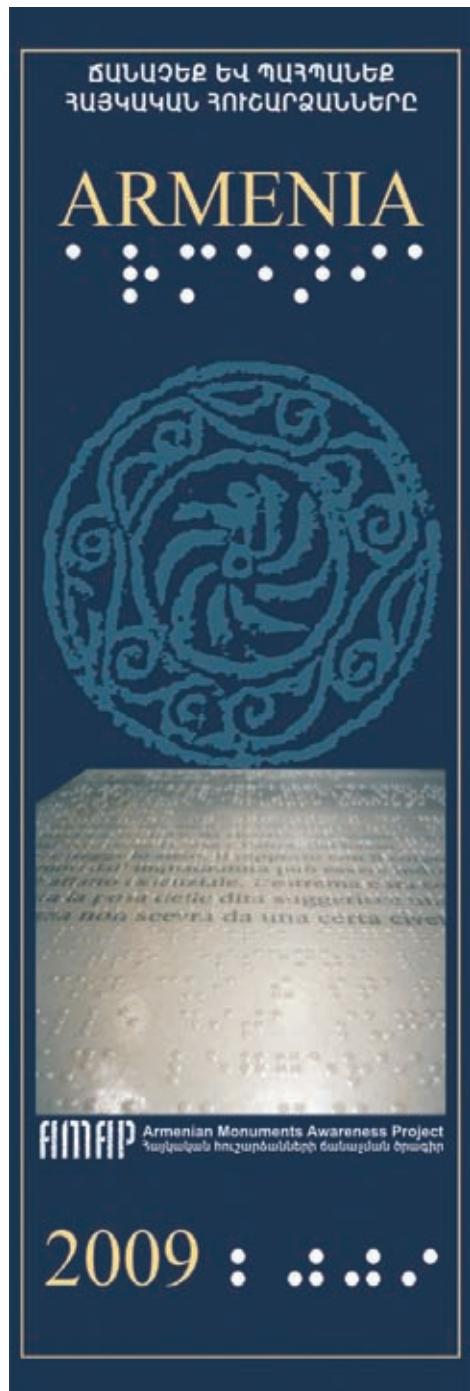
Որպես AMAP կազմակերպության ղեկավար ես կարող եմ ասել, որ մեր երկայնայա համագործակցությունը CAPS-ի հետ խիստ արդյունավետ էր և իհմայութանքուր ճարդ՝ հայաստանցի, թե՝ զբոսաշրջիկ, կարող է հայկական հուշարձանների հարևանությամբ տեսնել մեր համատեղ գործի արդյունքները՝ տեղեկատվական բազմալեզու վահականները, որոնց վրա դրոշմված է մեր հովանավորների՝ ՎիվաԱմելլ ՍՏՍ-ի, Գյումրիում Խոալիայի պատվո հյուպատոս Անտոնին Սոնտալոյի և իհարկե, նաև CAPS-ի անունը: Սա շնորհակալ աշխատանք էր, որ մենք համատեղ իրականացրեցինք:

Նաև ուզում եմ առանձնացնել բրայլյան բազմալեզու վահանակները, որոնք բացառիկ երևույթ են ու մեծ նվեր՝ տեսողական խնդիրներ ունեցող մարդկանց համար:

Սա, անշուշտ, հայկական հուշարձանները դարձնում են առավել ճանաչելի և միջազգային չափանիշներին համապատասխանող զբոսաշրջային վայրեր: Բացի այդ, CAPS-ը, կանգնելով Վիվասելի կողմին՝ այս նախաձեռնությունը կյանքի կոչելիս, բիզնեսի սոցիալական պատասխանատվության փայլուն օրինակ դարձավ մասնավոր ընկերությունների համար, նրանց և քաջալերելով գիտակցել սոցիալական պարտքը հանրության առջև և նման ծրագրերում նախաձեռնող լինել:

CAPS-ը շատ լավ և հզոր գործնկեր դարձավ մեր ծրագրի համար: Կարող եմ ասել, որ առանց նրանց համաձայնության, քաջալերման և աջակցության մեր ծրագիրը չէր իրագործվի: Մենք CAPS-ի հետ մնայուն արժեքներ ենք ստեղծել, և ես գոհ եմ մեր համագործակցությունից, ի վերջո, ուրախ եմ նրանց հետ աշխատելու համար՝ նրանք իրաշալի գործնկերներ են:

ՀՊՎԵԼ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆԸ՝ CAPS-Ի ԵՎ ԱՄԱՓ-Ի ՀԱՄԱՏԵՂ ԶԱՆՔԵՐՈՎ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԸ ՀԱՍԱՆԵԼԻ Է ԴԱՌՆՈՒՄ ՏԵՍՈՂԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ՈՒՆԵՑՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Բրայլյան այբուբենով գրված տեղեկատվական վահանակի առջև կամացնած և մատների սահուն շարժումով կարդալով այն՝ տեսողական խնդիրներ ունեցող քանիհինգամյա ուսանող Հասմիկ Ջովսեփյանը հազիվ է կարողանում հավատալ, որ հնարավիրություն ունի կարդալ տեղեկատվություն այն 14 պատմանշակութային վայրերից ցանկացածի վերաբերյալ, որտեղ տեղակայված են այսպիսի վահանակներ:

«Երբ քույրս պատմեց ինձ այս նախաձեռնության մասին, ես զարմացա, - ի՞նչ ես ասում, ինչպե՞ս կարող եմ այդպիսի բան անել մեզ համար», - պատմում է Հասմիկը, ով սովորում է ԵՊՀ-ի Լեզվաբանության ֆակուլտետում:

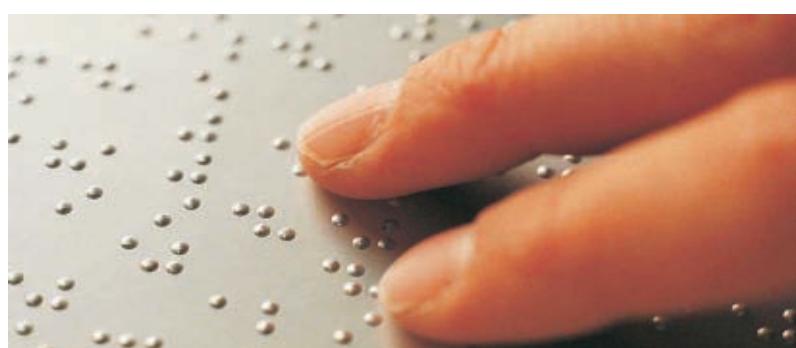
Կույր կամ ոչ լիարժեք տեսողություն ունեցող մյուս մարդկանց նման Հասմիկն այժմ կարող էր կարդալ Զվարթնոց տաճարի մասին, որտեղ նախորդ դեկտեմբերին ցուցադրվում էին տեղեկատվական վահանակներ՝ նախքան տեղակայումը, ինչպես նաև մյուս տեսարժան վայրերի մասին, որոնք այժմ հասանելի են Բրայլյան այբուբենի օգոնությամբ ընթերցողների համար՝ «ճանաչեք Հայաստանի հուշարձանները» (AMAP) նախաձեռնության շնորհիվ, որն իրականացվել է USAID/CAPS ծրագրի աջակցությամբ:

«Որևէ ուրիշ տեղ այսպիսի բան չկա: Մենք նոյնիսկ Բրայլյան այբուբենով գրքեր չունենք մեր համալսարանում: Մենք ձայնագրում ենք դասերը և սովորում ենք՝ լսելով այդ ձայնագրությունները», - ավելացրեց Հասմիկը:

Եվ, իրոք, Բրայլյան այբուբենով տեղեկատվական վահանակների տեղադրումը՝ հիմնական հուշարձանների տարածում, եզակի նպաստենություն է Հայաստանում և կրկնական նպատակ է հետապնդում:

Բրայլյան տեղեկատվական վահանակները, ծրագրի կողմից տեղակայված մյուս սովորական վահանակների նման ներկայացված են հինգ լեզուներով՝ հայերեն, ռուսերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն և իտալերեն:

Այս ՄԶԳ-ն իր «Մրցունակ մասնավոր հատված Հայաստանում» ծրագրի միջոցով ցանկանում է նպաստել Հայաստանի տնտեսական աճին և մրցունակությանը՝ տարածաշրջանում և տարածաշրջանից դուրս, ինչպես նաև եկանութների ու գրավածության մեծացմանը՝ ավելի մեծ ծավալներով ներդրումներ ներգրավելով սպասարկման այս ոլորտում: *

Գևորգ Յաղյանը ուսանողների հետ
CAPS-ի կազմակերպած Ամառային դպրոց 2010

Գևորգ Յաղյան ԵՊԲՀ պրոռեկտոր

CAPS ծրագրի հետ մենք համագործակցել ենք Ակադեմիական գործընկերության ծրագրի շրջանակներում, համատեղ ամառային դպրոցների կազմակերպման, 2 տարի շարունակ՝ 2009-ին և 2010-ին ուսանողների համար ամառային վճարվող պրակտիկայի նախաձեռնության և նիշ շարք այլ հետաքրքիր և արդյունավետ համատեղ ծրագրերով։ Ներկայումս, CAPS-ի աջակցությամբ, Բժշկական համալսարանի կարիերայի կենտրոնի համար պատրաստվում է ինստերնետային կայք, որի անհրաժեշտություն արդեն հասունացել է։

Ես առանձնակի կցանկանայի նշել, CAPS-ի հեղինակած բացարիկ նախաձեռնությունը, ըստ որի՝ Երևանի Պետական Բժշկական Համալսարանի, Յարավային Կալիֆորնիայի համալսարանի և CAPS-ի միջև ստորագրվեց եռակողմ համաձայնագիր և երկարատև ակադեմիական գործընկերության սկիզբ դրվեց, որի նպատակը դեղագիտական կրթության ուսումնական պլանների բարելավումն էր՝ դրանք համապատասխանեցնելով գործառուների շուկայի պահանջներին։

Գործընկերության համաձայնագրի շրջանակներում, Յայաստան հրավիրվեց Յարավային Կալիֆորնիայի համալսարանի պրոֆեսոր Մայքր Ուինֆորը և այստեղ իրականացրեց ծրագրային կարիքների ուսումնասիրություն։ Այդ այցի ընթացքում կատարվեց նաև դեղագիտական մագիստրոսական ծրագրերի գնահատում և ներկայացվեցին խիստ ուշագրավ առաջարկներ՝ նպաստելով բարեփոխումների հաջող ընթացքին։ Այս ծրագրի նպաստեց դեղագիտության ոլորտում մագիստրատուրայի նոր ծրագրի ստեղծման և ներդրման գործընթացին ԵՊԲՀ-ում։

Այսպիսով, հայ և ամերիկյան համալսարանների միջև գործընկերության հաստատումը հնարավորություն է տալիս բարեկավել դեղագիտական կրթության որակը Հայաստանում, ինչը շատ կարևոր է այդ ոլորտի մասնավոր բիզնեսի զարգացման համար և:

Ես գիտեմ, որ 2009թ. սկզբից CAPS ծրագրի նախաձեռնությամբ ակադեմիական չորս գործընկերություն է հաստատվել՝ ոչ միայն դեղագործության ոլորտում: Այդ բոլոր ծրագրերն ուղղված են միջազգային շափանիշներին համապատասխան կրթական ծրագրերի ներդրմանը հայաստանյան ԲՈՒՀ-երում, և գործընթացը ուղղվում է դասընթացավարների մշտական վերապատրաստումներով: Նման գործընկերության հիմք ստեղծելով հայաստանյան և համաշխարհային հայտնի ուսումնական հաստատությունների միջև՝ CAPS-ը նպատակ ուներ բարեկավել ուսումնական պլանները և ուսուցման մեթոդները, ինչպես նաև համապատասխանեցնել աշխատումի զարգացման ջանքերը շարունակ փոփոխվող շուկայի պահանջներին: Պետք է գնահատեն, որ այս կարևոր ու շնորհակալ աշխատանքը CAPS-ը անցած մի քանի տարիների ընթացքում իրականացրել է մեծ բարեխնդությամբ ու գրանցել է, իրոք, գոհացուցիչ արդյունքներ:

«ԲՈՒՀ-ի 8՝ ԱՇԽԱՏԱՇՈՒԿԱ» ԾՐԱԳՐԻ ՇՆՈՐՅԻՎ ԲԱԶՄԱԹԻՎ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐ ՏԵՂԱՎՈՐՎԵԼ ԵՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ

USAID/CAPS ծրագրի նախաձեռնությամբ արդեն 3-րդ տարին իրականացվում է «ԲՈՒՀ-ից աշխատաշուկա» ծրագիրը՝ բարձրագույն ուսումնական և միջին մասնագիտական հաստատությունների բարձր կուրսերի ուսանողներին հնարավորություն ընձեռնելով վճարովի եռամսյա պրակտիկա անցնել Հայաստանի առաջատար կազմակերպություններում:

Ուսումնա-արտադրական պրակտիկան իրականացվել է անշաներեք ամիսների ընթացքում: Ամփոփված արդյունքները խոսում են բավականին տպավորիչ հաջողության մասին, քանի որ պրակտիկայի մասնակից ուսանողների մեծ մասը նոյն ընկերություններում ընդունվել է հիմնական աշխատանքի: Այս նախաձեռնությունը հաջողել է նաև 2008 և 2009 թվականների, ընդհանուր առմանը «ԲՈՒՀ-ից՝ աշխատաշուկա» ծրագրի պրակտիկայի շնորհիվ 82 ուսանող հիմնական աշխատանքի է տեղափոխվել:

Ծրագրի նպատակն էր լրացնել ձեռք բերված գիտելիքների (առաջարկի) և պահանջվող հմտությունների (պահանջարկի) միջև առկա անհամապատասխանությունը, օգնել երիտասարդներին ձեռք բերելու արժեքավոր հմտություններ և փորձ՝ աշխատում շուկայում ավելի մրցունակ դաշնամուր նպատակով: Կա ևս կարևոր մի հանգանանք՝ ուսանողների երեք ամսյա պրակտիկան վարձատրվել է գործառուների կողմից: Բացի այդ, ձևավորված կադրային բազան, որպես տվյալ որումներում երիտասարդ մասնագետների վերաբերյալ ամենաթարմ տեղեկատվական բանկ, հետազոտում ևս՝ թափուր աշխատատեղերը լրացնելիս, կօգտագործվի գործառուների կողմից:

2010 թ.-ին նախապես սահմանված մասնագիտությունների գծով «ԲՈՒՀ-ից՝ աշխատաշուկա - 3» ծրագրին մասնակցել է 40 ուսանող, որոնցից 22 արդեն ունեներ կարարածամկետ աշխատանքային պայմանագրեր առաջատար ընկերությունների հետ. SS ոլորտում 20 ուսանողից աշխատանք ունեն 12-ը, տուրիզմի ոլորտում 9-ից՝ 5-ը և դեղագործության ոլորտում 9-ից՝ 3-ը:

Ուսանողներ Աստողիկ Զիշակյանը, Անդրանիկ Դավիթյանը և Ռոզա Գրիգորյանը ընդունվել են աշխատանքի Դեղորի գործակալություն

Արամ Ղազարյանը «Առողջ ազգ, առողջ տնտեսություն» քարոզարշակի բացման ժամանակ

Արամ Ղազարյան

**GXP գերազանցության
կենտրոնի տնօրեն**

GXP Գերազանցության կենտրոնը հիմնադրվել է ԴԱՆ միության կողմից՝ USAID/CAPS ծրագրի աջակցությամբ: Իհարկե, միայն նման կենտրոն հիմնադրելը դեռևս բավարար չէ, և շատ կարևոր է, թե հետագայում ինչպես է աշխատում և ինչ արդյունքներ է գրանցում Գերազանցության կենտրոնը:

Ահա և պետք է փաստել, որ CAPS-ը՝ իր մասնագետների և Քայաստան ժամանած հեղինակավոր միջազգային փորձագետների օգնությամբ, մեծապես նպաստեց մեր կենտրոնի կայացմանը: Կենտրոնի հիմնական նպատակը ոլորտի մասնագետների վերապատրաստումն է՝ որակի ապահովման միջազգային Պատշաճ արտադրական գործունեություն, Պատշաճ բաշխման գործունեություն ստանդարտներին, հասնելու համար:

CAPS-ի գործունեությունը շատ կարծեղավ մեր ոլորտում՝ մոտ երկու տարի, բայց արդյունքները մեծ են և, հանոգված են, որ տևական շարունակություն կունենան:

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՆԵՐՈՒԺԸ՝ ՈԼՈՐՏԻ ՄՐՑՈՒԱԿՈՒԹՅԱՆ ԳԼԽԱՎՈՐ ՊԱՅՄԱՆ

Դեղագործական կլաստերը մրցունակության բարձրացմանն ուղղված ԱՄՆ ՄԶԳ ՄՄՀՀ ծրագրի երեք ընտրված ոլորտներից մեջն է: Այս համագործակցության էական ծեռքբերումներից է Զի էքս Պի Գերազանցության Կենտրոնի հիմնադրումը, որպես դեղագործական տարրեր թեմաների ժամանակակից տեղեկաստվության աղբյուր, բայց առավել կարևորն այն է, որ կենտրոնը՝ ապահովելով Պատշաճ արտադրական գործունեության (ՊԱԳ) վերաբերյալ դասընթացներ՝ կարևորագույն օրակ է տեղական դեղագործադրության:

Դայաստանի դեղագործական շուկայում գերակշռում են ներուժվող դեղերը, և հայրենական դեղարտադրողները ծածկում են շուկայի պահանջարկի 10%: Այնուամենայնիվ, վերջին 10 տարում երիտասարդ և զարգացող տեղական դեղաստադրողները, ներորումներ կատարելով, նշանակալից առաջնորդաց են ունեցել, ինչն ապացուցվում է արտադրության և իրացման աճի վիճակագրությամբ: Սակայն, ոլորտը դեռևս շատ անելիքներ ունի իր մասնաբաժնը տեղական շուկայում մեծացնելու և արտահանման ծավալը ավելացնելու համար: Այդ ուղղությամբ կատարվող վճռական քայլերից մեկը Եվրամիության պատշաճ արտադրական գործունեության (ՊԱԳ) կամոնների ներդրումն է:

ՊԱԳ ներդրումն ունի և տնտեսական, և առողջապահական առավելություն երկրի համար: Այն հնարավորություն կտա հայրենական դեղերին մուտք գործել հանաշխարհային շուկա (սա նախապայման է) և արդյունքում կածի այս ոլորտի զբաղվածությունը, տեխնոլոգիական զարգացմանը, ներուժման փոխարինումը և կնվազի կախվածությունը ներմուծվող դեղերից:

ԱՐԿ երաշխավորությունների համաձայն, տեղական արտադրության դեղերը պետք է կազմեն տեղական շուկայի 20% որպես երկրի ամվանագության ռազմավարական երաշխիք:

ՊԱԳ ներդրման համար առանցքային է համարվում պահանջվող հմտություններով և որակավորումներով անձնակազմը, և համապատասխան վերապատ-

Դասընթաց Զի էքս Պի Գերազանցության կենտրոնում

րաստման դասընթացները կարեւոր գործիք են, որի օգնությամբ կարելի է ծեռք բերել այդ հմտություններն ու գիտելիքները:

Այդ է պատճառը, որ USAID/CAPS ծրագիրը՝ տեղական արտադրողներին տեխնիկական աջակցություն տրամադրելու շշանակներում, մեծ ուշադրություն դարձրեց իրավասու մասնագետների առկայության պահովման խնդրին՝ ՊԱԳ դասընթացների իրականացման միջոցով։ Դասընթացներն իրականացնող Զի էքս Պի Գերազանցության կենտրոնը հիմնադրվել է 2009 թվականին՝ Հայաստանի Դեղարտադրության արջնագույն դասընթացները, որոնց մասնակցել է 168 մասնագետ։ Շատ կարևոր է նշել, որ դրանցից վեցը կենտրոնն իրականացրել է սեփական ուժերուվ՝ պահանջելով նաև բոլոր անհրաժեշտ նյութական միջոցները։ Սա ապացույցն է կենտրոնի կայուն գործունեության, որն էլ այս ոլորտում համագործակցության ընթացքում USAID/CAPS ծրագրի նախանշած նպատակներից էր։ Կենտրոնը պահանջանակ է իրականացնել նաև առցանց դասընթացներ իրենց հնտերնետային կայքի միջոցով, որի ստեղծման էլ USAID/CAPS ծրագիրն իր աջակցությունն է ցուցաբերել։ Ընդ որում, Զի էքս Պի Գերազանցության կենտրոնը Հայաստանում և տարածաշրջանում դեռևս առաջինն է և միակը։

Գերմանիայից: Սակայն, այդ դասընթացները սեփական ուժերով իրականացնելու ցանկությամբ, USAID/CAPS ծրագրի միջազգային փորձագետների միջոցով կազմակերպվեց ուսուցում դասընթացավարների համար։ Եվ արդյունքում կենտրոնն ունի 17 դասընթացավագր, որոնք արդեն ինքնուրույն իրականացրել են մի շարք դասընթացներ։ 2009 թվականից ի վեր, կենտրոնը արդյունավետ իրականացրել է 12 դասընթաց՝ դեղագործական թեմաներով, ներառյալ՝ դեղարտադրության արջնագույն դասընթացները, որոնց մասնակցել է 168 մասնագետ։ Շատ կարևոր է նշել, որ դրանցից վեցը կենտրոնն իրականացրել է սեփական ուժերուվ՝ պահանջելով նաև բոլոր անհրաժեշտ նյութական միջոցները։ Սա ապացույցն է կենտրոնի կայուն գործունեության, որն էլ այս ոլորտում համագործակցության ընթացքում USAID/CAPS ծրագրի նախանշած նպատակներից էր։ Կենտրոնը պահանջանակ է իրականացնել նաև առցանց դասընթացներ իրենց հնտերնետային կայքի միջոցով, որի ստեղծման էլ USAID/CAPS ծրագիրն իր աջակցությունն է ցուցաբերել։ Ընդ որում, Զի էքս Պի Գերազանցության կենտրոնը Հայաստանում և տարածաշրջանում դեռևս առաջինն է և միակը։

Էդուարդ Դիլանյան

**«Վիտամաքս Ե»
կազմակերպության տնօրեն**

Դեղագործական արտադրության կազմակերպման համար անհրաժեշտ պատշաճ պայմաններ ստեղծելու USAID/CAPS ծրագրի աջակցությունն անզնահատելի է:

Բազմաթիվ նախաձեռնություններից, երախտագիտությամբ ուզում եմ առանձնացնել ծրագրի ջանքերի շնորհիվ AM Partners խորհրդատվական ծառայություն տրամադրող ընկերության և մեր կազմակերպության համագործակցությունը:

Ընկերությունը՝ մանրակրկիտ ուսումնասիրելով մեր արտադրանքի սպառման առանձնահատուկ շուկաները, մշակեց ներդրումային պլան, որը լավագույնս նպաստեց մեր հետագա զարգացմանը, կատարելագործմանն ու մրցունակ լինելուն՝ թե՛ հայկական և թե՛ արտահանման շուկաներում:

CAPS ԾՐԱԳԻՐԸ ՆՊԱՍՏԵԼ Է ՏԵՂԱԿԱՆ ԲԻԶՆԵՍ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՄԱՏՈՒՑՈՂ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԶՈՐԱՑՄԱՆԸ

Իր գործունեության հիմք տարիների ընթացքում ԱՄՆ ՍԴԳ կողմից ֆինանսավորվող CAPS ծրագիրը բարելավել է ավելի քան ութսուն բիզնես ծառայություններ՝ մատուցողների (ԲԾՄ) ներուժը՝ Քայաստանի մասնավոր հատվածին բիզնեսի զարգացման որակյալ ծառայություններ մատուցելու նպատակով։ Այդ օրինակներից մեկն է AM Partners ընկերությունը։

Քայաստանյան բիզնես ծառայություններ մատուցող AM Partners խորհրդատվական ընկերությունը հիմնադրվել է 2006 թվականին։ Չնայած, ընկերության հիմնադրման ունեին բարձրակարգ կրթություն և ԲՀՁ (Բիզնեսի զարգացման ծառայությունների) ոլորտում հարուստ աշխատանքային փորձ, արտաքին օժանդակությունը խիստ կարևոր և արդյունավետ եղավ տեղական շուկայում՝ որպես ծառայություն մատուցող նորաստեղծ ընկերություն։ Ծանաչում ձեռք բերելու համար։

CAPS ծրագիրն այս նոր նախաձեռնությանն օժանդակել է երկու ուղղությամբ՝ ընդլայնելով ԲԾՄ ներուժի զարգացման հնարավորություններ ընծեռող ընկերություններում աշխատող մասնագետների գիտելիքները, ինչպես նաև մրցույթի արդյունքում մեկ այլ ընկերության հետ ենթակապակառության պայմանագիր կնքելով՝ որոշակի աշխատանքների իրականացման նպատակով։

Ինչպես նշում է Վահե Մամբրեյանը՝ AM Partners ընկերության հիմնադրման մեկը. «Դասընթացներին և սեմինարներին նաև կազմակերպությունը մեր մասնագետները բացառիկ հնարավորություն ունեն բարձրացնել իրենց որակավո-

րում, ձեռք բերել գիտելիքներ, իրականացնել փորձի փոխանակում և գործընկերության ցանց ստեղծել տեղական խորհրդատվական և բիզնես հանրության հետ։ Մենք մասնակցեցինք նաև CAPS-ի կողմից հայտարարված մրցույթներին և հաղթեցինք դրանցից մի քանիսը, ինչը հնարավորություն տվեց մեզ գործնականում կրառակել մեր ունակությունները։»

Սկզբում ունենալով միայն երկու որակավորված մասնագետ և այս ոլորտում աշխատող երկու սկզբանակեր ընկերությունը կարողացավ ներգրավել լրացուցիչ չորս բարձրակարգ մասնագետների և եռապատելի իր շրջանառությունը։ Վահեի խոսքերով. «AM Partners ընկերությունը կարճ ժամանակի ընթացքում կարողացավ տեղական շուկայում ճանաչում և բարձր վարկանիշ ձեռք բերել որպես վստահելի գործնկեր, որը մեզանից շատ ավելի ժամանակ ու ջանքեր կպահանջեր առանց CAPS ծրագրի օժանդակության։» *

Ծրագրի կողմից տրամադրված աջակցության շնորհիվ ընկերության համար հնարավոր դարձավ իր գործունեության չորս տարիների ընթացքում ընդլայնել հայաստանյան մասնավոր ընկերություններին մատուցվող ծառայությունների շրջանակները՝ ներառելով շուկայի հետազոտությունը, շուկայի կառավարումը և մարկետինգային ծրագրերի մշակումը, ներդրումային ծրագրերի մշակումը, ինչպես նաև ֆինանսական և բիզնես պլանների մշակումը։

CAPS-ի միջազգային խորհրդատու Վիրջինիա Սթեյսին դասընթացի ժամանակ

ՍամՎել Զաքարյան ԴԱՆ միության նախագահ

Կեդ արտադրողների և ներմուծողների միության կազմում ընդգրկված է 10 կազմակերպություն, որոնց քանակը՝ CAPS-ի շնորհիվ, նախատեսվում է, որ մոտ ժամանակներում 50-100%-ով կավելանա: ԴԱՆ միության կայացման գործում CAPS-ի դերը շատ մեծ է և մեր գործընկերներությունը վերածել է բարեկամության, հատկապես, երբ տեսնում ենք այդ կազմակերպության հետևողական և սրտացավ վերաբերնունքը այս ոլորտի մասնավոր հատվածի խնդիրների նկատմամբ:

Ուզում եմ առանձնացնել մեր համատեղ նախաձեռնությունը՝ «ճանաչենք հայ դեղարտադրողներին» մեծ քառողարշավը, որն ամենախաղեակ միջոցառումների շարք էր: Այն զգալիորեն մեծացրեց հայ դեղարտադրողների ճանաչելիությունը սպառողների շրջանում և ներկայացրեց մեր արտադրանքը ոլորտի մասնագետներին և վստահություն ներշնչեց այդ բիզնեսում ներգրավված գործարարներին:

Մենք՝ CAPS-ի աջակցությամբ և նրանց մասնագետների անմիջական մասնակցությամբ, կազմակերպեցինք արտագնա սեմինարներ, համդիպումներ՝ Հայաստանի մարզերում, հետաքրքիր կոնֆերանսներ և առանց փողկապների ֆորումներ ունեցանք ոլորտի զարգացման համար պատասխանատու լուրջ պաշտոնյաների հետ:

CAPS-ի օգնությամբ ծևավորված այս լավ ավանդույթները նախատեսում ենք հետագայում ևս նույնությամբ պահպանել և շարունակել, քանի որ արդյունքները շատ ոգևորող են և հուսադրող:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԵՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՆՔԵՐԸ՝ «ԱՌՈՂՋ ԱՉԳ, ԱՌՈՂՋ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ» ՆՇԱՆԱԲԱՆՈՎ

USAID/CAPS ծրագիրը աջակցում է Հայաստանի դեղարտադրողներին տեղական շուկայում ամրապնդվելու և նոր միջազգային շուկաներ գրավելու համար: 2008 թվականին USAID/CAPS-ի կողմից կատարած հետազոտությունը Հայաստանում՝ հայրենական արտադրության դեղերի ընկալումը գնահատելու նպատակը, ի հայտ բերեց սպառողների անորոշ վերաբերմունքը հայկական ծագման դեղագործական արտադրանքի նկատմամբ:

Հայաստանում հայրենական արտադրության դեղերի ընկալումը, դրանց մասին իրազեկությունը բարելավելու համար ռազմավարություններ մշակելու նպատակով USAID/CAPS-ը հրավիրեց միջազգային փորձառու մասնագետների՝ ոլորտի շահառուների հետ սերտորեն աշխատելու արդյունքում մշակվեց քարոզարշավի գործողություններ հայրենական դեղարտադրողների նկատմամբ հայ սպառողի իրագելվածությունը բարձրացնելու և ընկալումը բարելավելու ուղղությամբ:

Հինգ հայկական դեղարտադրող ստեղծեցին խումբ՝ Դեղարտադրողների և ներմուծողների (ԴԱՆ) միության, Զի էքս Պի Գերազանցության Կենտրոնի հետ և USAID/CAPS-ի աջակցությամբ ու ձեռնարկեցին ճանաչողական քարոզարշավ, որի նպատակն էր բարձրացնել իրազեկվածությունը և բարելավել ընկալումը տեղական դեղարտադրության և արտադրանքի նկատմամբ:

Քարոզարշավն ուղեկցվեց պատշաճ արտադրական գործունեության (ՊԱԳ) ներկայացմամբ, որի ներդրումը դեղարտադրողները սկսել են՝ երաշխավորելով արտադրովոր դեղերի որակը: «Մենք պատասխանատու ենք - «Առողջ ազգ,

առողջ տնտեսություն» նշանաբանը դարձավ քարոզարշավի ուղենիշը: ԴԱՆ միությունը և դեղագործական կազմակերպությունները ներկայացրեցին իրենց տեսլականը և առաքելությունը Հայաստանի առողջապահության համական համակարգում՝ սպառողների և բժիշկների նկատմամբ: Քարոզարշավի միջոցառումների շրջանակում տեղի ունեցած տարբեր առաջման գործողություններ՝ դեղարտադրության ոլորտում ՊԱԳ և այլ ստանդարտների ներկայացումներ, տեղական դեղագործական ոլորտի կարևոր ջանքերին և ձեռքբերումներին նպաստող հեռուստատեսային ծրագրեր, դեղարտադրողների կողմից կազմակերպված մարդասիրական միջոցառումներ և սեմինարներ ոլորտի կարևորագույն թեմաների շուրջ՝ հնչանակում, այնպես էլ Հայաստանի մարդերում: Քարոզարշավի ընթացքում տեղի ունեցած նաև այլ միջոցառումներ՝ երկու «Առանց փողկապների» հանդիպումներ, միջազգային դեղագործական համաժողով, ԴԱՆ միության և Զի էքս Պի Գերազանցության Կենտրոնի ինտերնետային կայքերի բացումը: Այս բոլոր իրադարձությունները լայնորեն ներկայանեցին գանգվածային լրատվամիջոցներով:

«Լկատելի է, որ հայկական կազմակերպությունները դարձել են ավելի ակտիվ և իրականացնում են ջանքեր՝ արտադրել որակյալ և մատչելի դեղեր, միջազգային ստանդարտներին համապատասխան դարձան առաջնային պատճենները: Վերաբերյալ այս գործունեությունը կապահպան է արտադրության այցը մարզեր, ինչպես նրանք արեցին այսօր, և մեզ ներկայացնել իրենց արտադրանքը: Այլապես, ելենով տեղեկատվության պակասից, մարզային բժիշկները բաց

Artak Ghazaryan, CAPS Chief of Party, being interviewed at the launch of "Healthy Nation, Healthy Economy" pharmaceutical awareness campaign

կրողներին այս արտադրանքի նշանակման հնարավորությունը իրենց գործունեության ընթացքում»:

Հայաստանի դեղարտադրության դրական դիմանմիկան արդեն տեսանելի է վերջին տարիների ընթացքում CAPS-ի աջակցությամբ: Դեղարտադրողները դարձան առավել միասնական/համախմբված և կազմակերպված, իրականացրեցին համատեղ դաշնարարացներ և դարձան առավել պատասխանատու արտադրանքի որակի կատարելագործման և հանրային իրազեկվածության պահպան առումով: Վերոնշյալ գործունեությունը հավատ են ներշնչում Հայաստանի դեղարտադրության զարգացմանը որպես մրցունակ և ազդեցիկ տնտեսական լճակ՝ միջազգային լավագույն փորձի ներդրմամբ: •

... Եվ, իհարկե, այս բոլոր հաջողված պատմություններն՝ իրենց դրական արդյունքներով, իրականություն են դարձել USAID/CAPS ծրագրի աշխատակազմի պատասխանատու և պրոֆեսոնալ աշխատանքի շնորհիվ:

Մեր ձեռքբերումները, որոնք, որպես հաջողված պատմություններ, ներկայացվում են ընդամենը մեկական էջերում, իրականուն USAID/CAPS թիմի հետևողական, համար աշխատանքի և բազմաթիվ դժվարություններ հաղթահարելու համարձակություն, ինչպես նաև նոր գաղափարներ ու հստակ արդյունքներ հետապնդող գործունեության ամփոփումներն են: Այս աշխատանքը մեզ համար հետաքրքիր և կարևոր է, քանի որ միշտ ունեցել է չափելի արդյունքներ, արժանացել է մեր գործընկերների բարձր գնահատկանին և հաստատվել է դրական վիճակագրությամբ: Իսկ ամենագլխավորն այն է, որ 5 տարի շարունակ տարբեր ոլորտների մրցունակությունը խթանելով, հիմա կարող ենք փաստել, որ մրցունակության գաղափարախոսությունը, տնտեսության զարգացման կլաստերային մոտեցումն ու նպատակների թիրախավորված քաղաքականությունն արդեն դարձել են մեզ հետաքրքրող ոլորտների և դրանք կարգավորող պետական գերատեսչությունների սեփականությունը:

Ես շնորհակալություն եմ հայտնում USAID/CAPS ծրագրի ողջ անձնակազմին՝ հետաքրքիր և արդյունավետ համատեղ աշխատանքի համար:

Արտակ Ղազարյան

ԱՐՄԵՆ ՍԱՖԱՔԵՐԻ
Ֆրունզակուրյան հարցերով
Ազագ մասնագետ

ԱՇԱՐԴԻ ՄՈՒՐԱԳՂՅԱՆ
Փաստաթերթի ղիզայներ
amuradyan@caps.am

ԱՆԻՔ ՇԱՎԱՐԴՅԱՆ
Աշխատումի զարգացման
մասնագետ
ashahverdyan@caps.am

ԱՐԵՎԻԿ ԿՅՈՒՆՅԱՆ
Ծրագրի կառավարման մասնագետ/
Մոնիթորինգի և գնահատման
համակարգող

ԱՐՄԵՆ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ
SS կլաստերի համակարգող
aabrahamyan@caps.am

ԱՐՄԵՆ ՇԱԽԱԲՅԱՆ
Գործառն միուրումների
մասնագետ
ashahbazyan@caps.am

ԱՐՄԵՆ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ
Բարձրականության և իրավական
հարցերով խորհրդատու

ԷԴՈՒԱՐԴ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆ
SS մասնագետ
eabrahamyan@caps.am

ԳԱՅԱՆԵ ԴԱԼԼԱԿՅԱՆ
Մարկետինգի մասնագետ
gdallakyan@caps.am

ԳԵՂԱ ՈՍԿԱՆՅԱՆ
Ձբոսաշրջության կլաստերի
համակարգող
gvoskanyan@caps.am

ԿՈՐՅՈՒՆ ՄԱՐԳԱՅԵԱՆ
Ֆինանսական կառավարչ
ksargsyan@caps.am

ԼԱԼԱ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ
Դեղագործական կլաստերի
համակարգող
lmargaryants@caps.am

ԼՈՒՄԻՆԵ ՂԱԶԱՐՅԱՆ
Դանարային կապերի մասնագետ/
Թարգմանիչ
lgazaryan@caps.am

ՄԱՐԻՆԱ ՊՈՂՈՂՅԱՆ
Բիզնեսի զարգացման
մասնագետ
mpoghosyan@caps.am

ՇԱՄՈՒԵԼ ՍԱՎՈՅԱՆ
Սամուէլի և հասարակայնության հետ
կապերի պատասխանատու
savoyan@caps.am

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ԿԱՆՏՈՒՆԻ
Գրասենյակի վարչական
կառավարչ
skantuni@caps.am

ԹԱԳՈՒՐԻ ՍԱՀԱԿՅԱՆ
Ծրագրի օգնական
tsahakyan@caps.am

ԹԻՄՈԹԻ ՄՈՒՐԱԳՂՅԱՆ
Նարան Ասուլիք, Վաշինգտոն
CAPS ծրագրի համակարգող

ՎԱՐԱՆ ՍՏԵՓԱՆՅԱՆ

Ծրագրի օգնական

ՎԱՐԴԱՐԻ ՉԻԼԻՆԳԱՐՅԱՆ
Ծրագրի կառավարման
մասնագետ
vchilingaryan@caps.am

Հայաստանում Միացյալ Նահանգների արտակարգ և լիազոր դեսպան Մ. Յովանովիչը CAPS-ի աշխատակազմի հետ

Այս տեղեկագիրը ստեղծվել է Ամերիկայի ժողովողի աջակցությամբ ԱՄՆ Միջազգային զարգացման գործակալության (ԱՄՆ ՄԶԳ) միջոցով: Այս տեղեկագրի բովանդակությունը նիմիայն CAPS ծրագրին է և պարտադիր չէ, որ արտահայտի ԱՄՆ ՄԶԳ կամ ԱՄՆ կառավարության տեսակետները:

